

Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Utarbeidet på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Om Oslo Economics

Oslo Economics er et økonomisk rådgivningsmiljø som tilbyr analyser og relatert strategisk rådgivning. Oslo Economics ble etablert i 2009 av erfarne økonomer med bakgrunn fra offentlig forvaltning, forskning og andre konsulentselskaper, og er i dag et av landets ledende økonomiske fagmiljøer.

Vi bistår myndigheter, organisasjoner og bedrifter i utredning av økonomiske spørsmål, og har spisskompetanse på det å forstå hvordan offentlig forvaltning og organisering påvirker både enkeltaktører og samfunnet som helhet.

Om valg i Norge

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har det overordnede ansvaret for valg i Norge, mens Valgdirektoratet har det operative ansvaret på statlig nivå. Valgstyrene i kommunene og fylkesvalgstyrene i fylkeskommunene er de som er ansvarlige for å gjennomføre valget i sine valgkretser.

Valgdirektoratets rolle overfor kommunene og fylkeskommunene er å veilede dem i regelverk, system og rutiner. Valgdirektoratet tilbyr også bistand til, og tjenester for, kommunene og fylkeskommunene som skal bidra til at valget gjennomføres på en sikker og korrekt måte.

Kilde: www.valg.no

Valggjennomføringsundersøkelsen 2021/OE-rapport 2021-73

© Oslo Economics, 15. desember 2021

Kontaktperson:

Marit Svensgaard / Partner

msv@osloeconomics.no, Tel. +47 982 63 985

Foto/illustrasjon: iStock.com/mka@osloeconomics.no

Innhold

Forord	5
1. Innledning	6
1.1 Om undersøkelsen og spørsmålene	6
1.2 Om respondentene	6
1.3 Rapportdisposisjon	7
2. Listeforslag	9
3. Stemmestyre og valgmedarbeidere	11
4. Valglokaler og tilgjengelighet	12
4.1 Valgkretser	12
4.2 Valglokaler i forhåndsstemmeperioden	12
4.3 Valglokaler på valgdagen(e)	14
5. Stemmesedler, informasjonsbrosjyrer og øvrig valgutstyr	16
5.1 Stemmesedler	16
5.2 Informasjonsbrosjyrer og øvrig valgutstyr	17
6. Valgkort	18
7. Stemmegivning	20
7.1 Ventetid i valglokalene	20
7.2 Legitimering	20
7.3 Manntall	21
7.4 Velgere med nedsatt funksjonsevne	23
7.5 Ambulerende stemmegivning	25
8. Opptelling av stemmer	26
8.1 Manuell og maskinell opptelling	26
8.2 Forkastede stemmesedler	27
9. Sent mottatte forhåndsstemmer	29
10. Klager og klagebehandling	30
11. Sikkerhet og beredskap	31
12. Covid-19	32
12.1 Midlertidige endringer i valgloven	32
12.2 Informasjon og veiledning til kommunene	33
12.3 Informasjon og veiledning til velgerne	33
12.4 Stemmegivninger fra velgere i isolasjon eller karantene som følge av Covid-19	34
12.5 Gjennomføring av valget på en smittevernfaglig forsvarlig måte	36
13. Sametingsvalget	37
14. Diskusjonstemaer	38
14.1 Behov for valgkort	38

14.2 Digitalisering av listeforslagsprosessen _____	38
14.3 Håndtering av den økte mengden forhåndsstemmer _____	39
14.4 Sametingsvalget _____	39

Forord

Oslo Economics har på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet innhentet data fra kommuner og valgdistrikt/fylkeskommuner om valggjennomføringen i 2021. Lignende undersøkelser er gjennomført i etterkant av tidligere valg, av Oslo Economics i 2019 og av Kantar i 2017.

Det er gjennomført to ulike undersøkelser, én rettet mot kommuner og én rettet mot valgdistrikt/fylkeskommuner, heretter omtalt som valgdistrikt. Siden kommunene har vesentlig flere oppgaver enn valgdistriktene i valggjennomføringen, har kommuneundersøkelsen vært mer omfattende. Kommuneundersøkelsen har inneholdt 102 spørsmål, mens valgdistriktundersøkelsen har inneholdt 17 spørsmål.

Spørsmålene i begge undersøkelsene er utarbeidet i samarbeid mellom Oslo Economics, Valgdirektoratet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og bygger videre på tidligere valggjennomføringsundersøkelser. Spørreundersøkelsene ligger vedlagt rapporten. I tillegg til spørreundersøkelsen har Oslo Economics intervjuet 20 kommuner og valgdistrikt og deltatt på Valgforums evalueringskonferanse.

Av 19 valgdistrikt har vi mottatt svar fra 18 (noen valgdistrikt har besvart undersøkelsen samlet på fylkesnivå). Dette gir en deltagelse på omtrent 94 prosent. Av 356 kommuner har vi mottatt svar fra 297. Dette gir en deltagelse i undersøkelsen på omtrent 83 prosent. Vi anser oppslutningen om undersøkelsene som god, noe som gjør at dataene kan ansees som representative for alle landets kommuner og valgdistrikt.

Denne rapporten gir en komplett oversikt over svarene på samtlige spørsmål i undersøkelsen. I tillegg følger alle spørsmålsformuleringer og svarsalternativer, samt rådata fra undersøkelsen i vedlegg.

På et overordnet nivå er tilbakemeldingene fra kommunene og valgdistriktene at valggjennomføringen har fungert godt, til tross for at valget er gjennomført i en pandemi.

I rapporten gjengir vi også noen temaer der det fremkommer meninger om hvordan valget burde gjennomføres. Dette gjelder særlig følgende:

- Behov for valgkort
- Digitalisering av listeforslagsprosessen
- Håndtering av den økte mengden forhåndsstemmer
- Sametingsvalget

Alle vurderinger av Valgdirektoratets tjenester og systemer er omtalt i Oslo Economics-rapport 2021-72: Evaluering av Valgdirektoratets tjenester ved valget 2021.

1. Innledning

Oslo Economics har på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) innhentet data fra kommuner og fylkeskommuner om valggjennomføringen 2021. Lignende undersøkelser ble gjennomført av Oslo Economics etter valget i 2019 og av Kantar etter valget i 2017.¹

I denne rapporten gjennomgår vi svarene på undersøkelsen. Der det er relevant, trekker vi også på innsikt opparbeidet gjennom intervjuer med 18 kommuner og fylkeskommuner. Intervjuene er gjennomført i oktober/november 2021 i forbindelse med en parallell evaluering av Valgdirektoratets tjenester.²

1.1 Om undersøkelsen og spørsmålene

Det er gjennomført to undersøkelser:

- én rettet mot kommuner
- én rettet mot fylkeskommuner/valgdistrikt

Siden kommuner har vesentlig flere oppgaver enn fylkeskommuner i valggjennomføringen, har kommuneundersøkelsen vært mer omfattende. Kommuneundersøkelsen har inneholdt 102 spørsmål, mens undersøkelsen til fylkeskommunene har inneholdt 17 spørsmål.

Spørsmålene i begge undersøkelsene er utarbeidet i samarbeid mellom Oslo Economics, Valgdirektoratet og KMD, og bygger videre på tidligere valggjennomføringsundersøkelser. Spørreundersøkelsene ligger vedlagt denne rapporten. I tillegg til spørreundersøkelsene har Oslo Economics intervjuet 18 kommuner og fylkeskommuner og deltatt på Valgforums evalueringskonferanse.

Spørreundersøkelsene er gjennomført ved bruk av verktøyet Questback. En lenke til bruk for å besvare undersøkelsen ble sendt til valgansvarlig i samtlige kommuner og fylkeskommuner/valgdistrikt i midten av september. E-post-adresser til valgansvarlig er fremskaffet av Valgdirektoratet. Siden Valgdirektoratet har registrert to valgansvarlige per kommune og fylkeskommune/valgdistrikt, har vi tilfeldig trukket ut én av disse.

Kommuner og fylkeskommuner/valgdistrikt som ikke besvarte undersøkelsene etter utsendelse i september, ble purret ved flere anledninger. I starten av oktober

ble lenke til undersøkelsene også sendt til den andre valgansvarlige i kommunene og fylkeskommunene som ikke hadde besvart undersøkelsen.

Spørreundersøkelsene ble åpnet 20. september og stengt 18. oktober 2021.

1.2 Om respondentene

Vi har mottatt svar som dekker 18 av 19 valgdistrikt. Dette gir en svarprosent på 94 prosent. Valgdistriktene består av de gamle fylkeskommunene, og det varierer i hvor stor grad sammenslåtte fylkeskommuner/valgdistrikt har samarbeidet om valggjennomføringen. Punktlisten nedenfor viser hvilke fylkeskommuner/valgdistrikt som har besvart undersøkelsen. Fylkeskommuner/valgdistrikt i samme kulepunkt har besvart undersøkelsen samlet.

- Troms
- Nordland
- Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag
- Møre og Romsdal
- Sogn og Fjordane og Hordaland
- Rogaland
- Vest-Agder og Aust-Agder
- Telemark
- Vestfold
- Buskerud, Akershus og Østfold
- Hedmark og Oppland
- Oslo

I resten av rapporten omtales fylkeskommuner/valgdistrikt kun som fylkeskommuner.

Når det gjelder kommunene har 297 av 356 kommuner besvart undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 83 prosent. Til sammen dekker kommunene som har besvart undersøkelsen 90 prosent av Norges befolkning. Det betyr at kommunene som har besvart undersøkelsen i snitt har noe større befolkning enn kommunene som ikke har besvart. Tilsvarende dekker valgdistriktene som har besvart undersøkelsen 99 prosent av befolkningen.

Svarprosenten til årets undersøkelse er god, og vi anser dataene som representative for alle landets kommuner og fylkeskommuner.

1.2.1 Respondentenes erfaring med valgarbeid

68 prosent av de valgansvarlige i kommunene har erfaring fra gjennomføring av to eller flere valg i

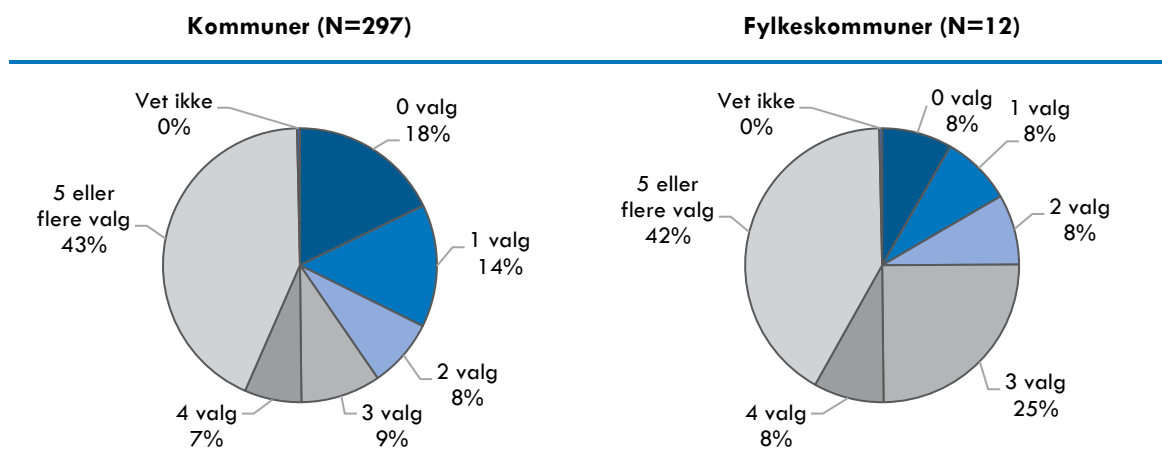
¹ Kantar, 2017. *Valggjennomføringsundersøkelsen 2017*, Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Oslo Economics, 2019. *Valggjennomføringsundersøkelsen 2019*, Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

² Oslo Economics, 2021, *Evaluering av Valgdirektoratets tjenester ved valget i 2021*. OE-rapport 2021-72.

tillegg til 2021-valget. Tilsvarende tall for de valgansvarlige i fylkeskommunene er 83 prosent. Det er også en rekke valgansvarlige som ikke har tidligere erfaring i rollen, dette gjelder for 53 kommuner og en

fylkeskommune i utvalget. Det kan være en stor utfordring å være ansvarlig for et valg første gang, men de fleste valgansvarlige har antagelig vært involvert i valggjennomføring i andre roller tidligere.

Figur 1-1: Hvor mange valg har du tidligere vært valgansvarlig for?

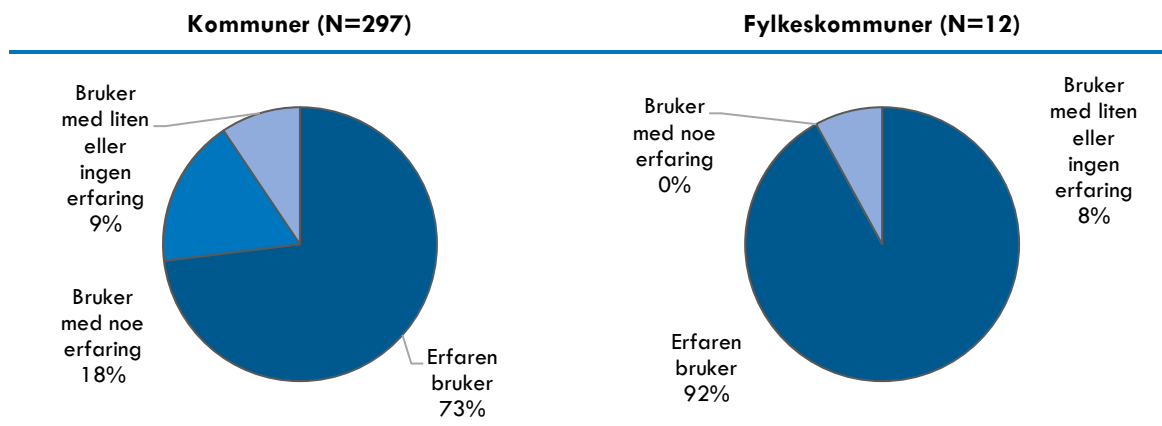
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Erfaringen med bruk av valgadministrasjonssystemet EVA er, som forventet, lengre enn erfaringen i rollen som valgansvarlig. 73 prosent av de valgansvarlige i kommunen har brukt EVA i minst to tidligere valg, mens 68 prosent har vært valgansvarlig i minst to tidligere valg. Dette viser at de valgansvarlige ofte har hatt andre roller i valggjennomføringen før de ble

valgansvarlige, og at også disse rollene medførte bruk av EVA.

I valget i 2019 svarte 37 prosent av de valgansvarlige at de ikke hadde brukt EVA før valget i 2019. I årets valg var tilsvarende tall 9 prosent. For fylkeskommunene er alle unntatt én valgansvarlig erfarne brukere av EVA.

Figur 1-2: Hvilken erfaring har du med valgadministrasjonssystemet EVA?

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Erfaren bruker: Har brukt systemet gjennom flere enn to valg. Bruker med noe erfaring: Har brukt systemet i ett tidligere valg i tillegg til årets valg. Bruker med liten eller ingen erfaring: Ingen erfaring utover årets valg.

1.3 Rapportdisposisjon

Kapitlene 2 til 9 følger valggjennomføringen:

- Kapittel 2: Utforming av lister
- Kapittel 3: Rekruttering av valgmedarbeidere

- Kapittel 4: Valglokaler i forhåndsstemmeperioden og på valgdagen(e)
- Kapittel 5: Bestilling av stemmesedler og valgutstyr
- Kapittel 6: Utsending av valgkort
- Kapittel 7: Stemmegivning
- Kapittel 8: Opptelling av stemmer

- Kapittel 9: Sent mottatte forhåndsstemmer

Kapittel 10 tar for seg klager og klagebehandling, mens kapittel 11 omhandler sikkerhet og beredskap.

Forhold relatert til covid-19-pandemien omtales i kapittel 12. Dette omfatter både midlertidige endringer i valgloven, informasjon og veiledning til

kommuner og velgere, stemmegivning fra velgere i isolasjon og karantene.

Kapittel 13 tar for seg sametingsvalget.

I kapittel 14 diskuteres utvalgte tema knyttet til gjennomføringen av valg der respondentene ønsker endringer.

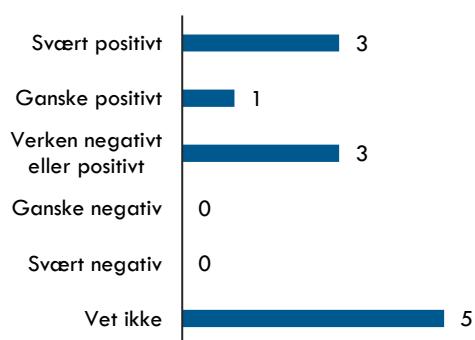
2. Listeforslag

Et listeforslag er en liste med kandidater fra registrerte partier og andre grupper som ønsker å stille liste ved valg. Det er partiet/gruppen som utarbeider forslag til valgliste, forslaget godkjennes deretter av valgmyndighetene. Listeforslag til Stortingsvalg godkjennes av Fylkesvalgstyret, og godkjente valgliste trykkes på stemmesedlene. Valglovens kapittel 6 omhandler krav til og behandling av valgliste.

I behandling av listeforslagene skal fylkesvalgstyret underrette samtlige kandidater på listeforslagene om at de er satt opp på listeforslag, og opplyse om adgangen til å søke om fritak. Kandidater som er satt opp på listeforslag, men som ønsker seg fritatt fra valg til stortinget, må søke om fritak hos fylkesvalgstyret etter valglovens § 3-2. Av undersøkelsen fremkommer det at valgdistriktene mottok til sammen 51 henvendelser om å bli fritatt før fristen og to etter fristen.

Til årets valg ble det utformet en ny midlertidig løsning for innsamling av digitale underskrifter på listeforslag. Vi har undersøkt hvordan valgdistriktene opplever den nye løsningen. I Figur 2-1 ser vi at av de valgdistriktene som har vurdert den nye løsningen er fire positive og tre verken positive eller negative.

Figur 2-1: Hvordan oppleves den nye løsningen for innsamling av digitale underskrifter på listeforslag i ditt valgdistrikt? (Kun valgdistrikt) (N=12)

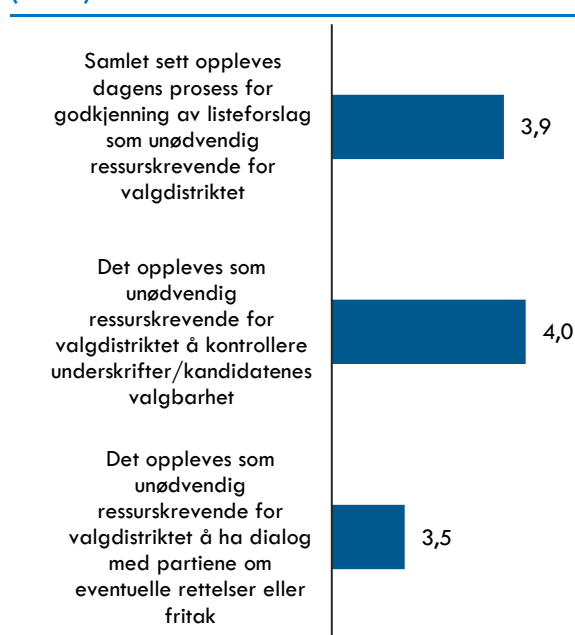

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har undersøkt valgdistriktenes oppfatninger av den ordinære listeforslagsprosessen (se Figur 2-2). Svarene på ulike påstander er gitt på en skala fra 1 til 6, hvor 1 tilsier at respondenten er helt uenig og 6 tilsier at respondenten er helt enig. Ut fra respondentenes svar har vi beregnet en gjennomsnittsverdi som fremkommer av figuren. Resultatene

viser at valgdistriktene er mer enige enn uenige i at listeforslagsprosessen oppleves som unødvendig ressurskrevende. Relativt sett mener valgdistriktene at det er mer krevende å kontrollere underskrifter/kandidatens valgbarhet enn å ha dialog med partiene om eventuelle rettelselser eller fritak.

Figur 2-2: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om fylkeskommunens ressursbruk knyttet til å godkjenne listeforslag? (Kun valgdistrikt) (N=12)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Skala fra 1 Helt uenig til 6 Helt enig. Gjennomsnitt.

På lik linje med valggjennomføringsundersøkelsen fra 2019 ser flere valgdistrikt/fylkeskommuner forbedringsbehov. Tilbakemeldingene faller i to kategorier.

Den første kategorien går på digitalisering av saksbehandling. Flere fylkeskommuner mener at partiene burde kunne legge inn listene selv i et digitalt saksbehandlingssystem, sjekke valgbarhet mot manntallet og samle inn digitale underskrifter ved hjelp av Altinn og ID-porten, eller lignende. I saksbehandlingssystemet burde det inkluderes en sperre sånn at partiene ikke får sent inn listeforslaget før all relevant informasjon er fylt ut. Fylkeskommunene ønsker også at et slikt saksbehandlingssystem snakker med EVA. En fylkeskommune tar opp at årets løsning for digitale underskrifter ikke var god nok, siden fylkene likevel måtte plote alle underskriftene inn i EVA i stedet for å laste de inn.

Den andre kategorien går på prosessen rundt listeforslag:

- En fylkeskommune mener at det burde være krav om å levere liste med 500 underskrifter ved fristens utløp 31. mars. De mener at partiene kjenner til smutthullene i valgloven og trenerer prosessen.
- En fylkeskommune mener at partiene bør hente inn samtykke fra samtlige kandidater ved listeforslag, sånn at fylkene slipper å underrette listekandidatene, som så søker om fritak, og siden må i ny dialog med partiets tillitsvalgte.
- En fylkeskommune tar opp at reglene rundt hvem som kan være tillitsvalgt burde presiseres. Det burde også være et minimumskrav at partiene har minst en tillitsvalgt som bor i valgdistriktet ved innlevering 31. mars.

En fylkeskommune hadde mange innspill til hele prosessen, disse innspillene er gjengitt nedenfor:

- Det bør stilles tydeligere krav til hva som skal være på plass ved innleveringen. Listen bør minimum være signert av lokale tillitsvalgte som også skal ha oppgitt kontaktinformasjon, adresser, telefonnummer og e-post. Slik unngås mange og tidkrevende runder med partiet for å finne ut om partiet eventuelt kommer til å få dette på plass. Enten bør det fastslås at dette må være på plass på samme tidspunkt for innlevering, eller det kan settes en ny absolutt frist for når de lokale tillitsvalgte skal ha signert og oppgitt kontaktinformasjon, for eksempel rundt 7. april.
- Til samme tidspunkt bør det stilles krav om at det leveres en dokumentasjon som fyller bestemte kriterier og som kan stadfeste at de som er oppgitt som lokale listetillitsvalgte representerer partiet. Dette kan for eksempel være en erklæring fra partiets utøvende organ.
- Partiets utøvende organ bør heller ikke ha anledning til å bytte ut hvem som er de lokale tillitsvalgte etter 31. mai eller en annen fastsatt dato. Det er behov for at dette slås fast, ellers vil prosessen med listeforslag kunne bli svært omstendelig, som vi har sett eksempler på ved årets valg.
- Slik det er i dag kan partiets utøvende organ se seg tjent med å trenere prosessen for at ikke lokale tillitsvalgte skal kunne komme til å kalle tilbake listeforslag slik de kan gjøre innen 20. april.
- Det er en risiko for at av fylkesvalgstyrets vedtatte frist for kandidatene til å søke fritak fra å stå på listeforslag, kan omgås eller komme veldig nær, ved at partiene forsinker prosessen med forhandlinger med de listetillitsvalgte.
- Om lokale tillitsvalgtes signaturer, kontaktinfo samt dokumentasjon på at de som signerer har rett til å representere partiet ikke er på plass innen en bestemt frist, bør det fastslås at fylkesvalgstyrene da heller ikke skal arbeide videre med å forhandle om å bringe listeforslagene i samsvar med loven, og heller ikke legger dem inn i EVA.

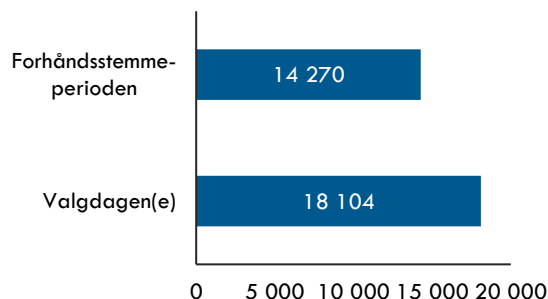
3. Stemmestyre og valgmedarbeidere

For å gjennomføre valg er det behov for valgmedarbeidere som kan ivareta ulike funksjoner. Det kan for eksempel være behov for kommunene å rekruttere valgverter, valgfunksjonærer, forhåndsstemmemottakere, stemmemottakere, tellekorps og optellingsansvarlig. Har kommunen flere valgkretser/-lokaler må kommunen rekruttere minst tre stemmestyremedlemmer til hvert valglokale.

Kommunene i utvalget rapporterer at det totalt arbeidet 14 270 personer med forhåndsstemmegeving og 18 104 personer på selve valgdagen(e), se Figur 3-1.

Den minste kommunen i utvalget hadde to personer i aktivitet i forhåndsstemmeperioden og to i tilknytning til selve valgdagen. Den største hadde henholdsvis 850 og 1 800 personer i arbeid. Det kan være noe ulikt i hvilken grad respondentene medregner medlemmer av valgstyre, stemmestyre, optellingskorps eller lignende i disse tallene, men tallene gir likevel et inntrykk av hvor omfattende arbeid som legges ned for å gjennomføre valget.

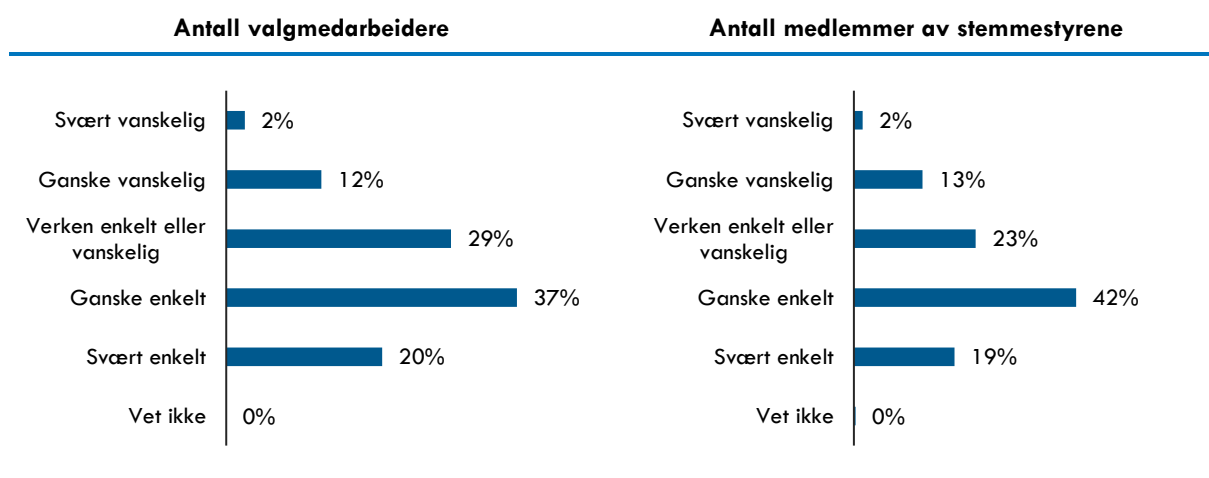
Figur 3-1: Hvor mange valgmedarbeidere har jobbet i forhåndsstemmeperioden og på valgdagen(e)? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

14 prosent av kommunene opplever det som vanskelig å rekruttere valgmedarbeidere, mens 15 prosent av kommunene opplever det som vanskelig rekruttere medlemmer til stemmestyrene. Dette inkluderer kommuner i forskjellige deler av landet og av forskjellig størrelse.

Figur 3-2: Har det vært vanskelig for kommunen å rekruttere et tilstrekkelig antall valgmedarbeidere/medlemmer av stemmestyrene? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har spurt kommunene om de har samarbeidet med andre kommuner om rekruttering av valgmedarbeidere og stemmestyremedlemmer. Ingen av

kommuner oppgir at de samarbeidet om dette i gjennomføringen av årets valg (2021).

4. Valglokaler og tilgjengelighet

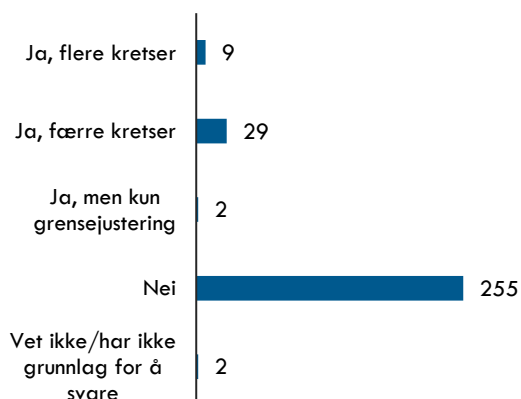
Alle kommuner har minst ett valglokale, både i forhåndsstemmeperioden og på valgdagen(e). Vi har spurt kommunene om fakta om deres valglokaler, herunder tilgjengelighet og åpningstider.

4.1 Valgkretser

Det skal være ett valglokale per stemmekrets, verken flere eller færre. Det er derfor antall stemmekretser i kommunen som bestemmer hvor mange valglokaler kommunen skal ha. Dersom kommunen ønsker å ha flere valglokaler i én krets, må denne kretsen deles i to. Hvis kommunen ikke finner et egnet lokale i stemmekretsen, må denne kretsen slås sammen med en annen stemmekrets. Som følge av covid-19-pandemien ble det i 2021 vedtatt en midlertidig lovendring som gjorde at kommunene kunne fravike disse reglene. Det ble blant annet åpnet for at et valglokale kan ligge utenfor den kretsen det tilhører. Dersom det oppstod et lokalt smitteutbrudd, kunne også valgstyret i kommunen vedta å opprette ekstra valglokaler i en eller flere kretser for å spre velgerne.

Vi har spurt kommunene om det er gjort endringer i stemmekretsinnstillingen sammenlignet med valget i 2019, se Figur 4-1. Ni kommuner har flere kretser, 29 kommuner har færre kretser, mens to kommuner har foretatt grensejusteringer.

Figur 4-1: Har kommunen gjort endringer i kretsinnstillingen sammenlignet med valget i 2019? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Om lag halvparten av de 40 kommunene som har endret stemmekretsene gjorde det på grunn mangel på egnede valglokaler. Endret demografisk sammensetning var en vanlig årsak ved forrige valg,

³ Med valglokaler menes her faste lokaler, ikke ambulerende stemmemottakere.

men kun seks kommuner oppgir det som årsak for endring ved årets valg. Andre årsaker kommunene oppgir er endring i skolekretser, utfordringer med rekruttering til stemmestyrer, for store eller for små kretser.

Figur 4-2: Hva var årsaken(e) til at stemmekretsene ble endret? (N=40)

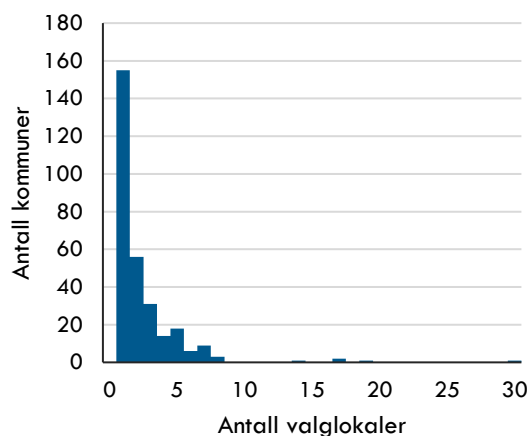
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Flere svar mulig.

4.2 Valglokaler i forhåndsstemmeperioden

Kommunen med flest lokaler i forhåndsstemmeperioden hadde 30 lokaler.³ Det klart vanligste er å ha ett forhåndsstemmelokale. 52 prosent av kommunene oppgir at de hadde ett lokale. Mediankommunen hadde ett stemmelokale, mens gjennomsnittskommunen hadde 2,4 stemmelokaler. Figur 4-3 er et histogram som viser antallet kommuner på den vertikale aksene og antall valglokaler på den horisontale aksene.⁴

⁴ Valgdirektoratet har ført oversikt over valglokaler og åpningstider på valglokaler.no

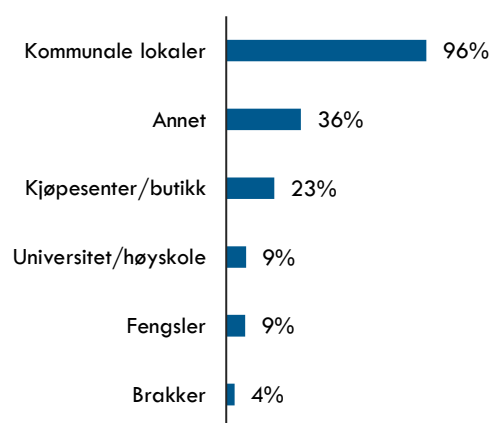
Figur 4-3: Hvor mange valglokaler hadde kommunen i forhåndsstemmeperioden? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Her skal du ikke regne med steder der valgmedarbeidere reiste ut for å motta stemmer der hvor velgerne var, bare faste lokaler som velgerne selv kunne oppsøke.

Det vanligste er å ha forhåndsstemmelokaler i kommunale lokaler som rådhus, servicetorg og bibliotek mv. 96 prosent av kommunene hadde dette (se Figur 4-4). Det er også mange kommuner som i tillegg har forhåndsstemmelokaler andre steder enn dette. Blant kommuner som svarer annet, nevnes steder som sykehus, institusjoner, videregående skoler, grende-/ sokne-/forsamlingshus, bedehus, idrettshaller, militærleir, vaksinesenter og «drive-in».

Figur 4-4: Tilbød kommunen forhåndsstemming på noen av disse stedene? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Flere svar mulig. Kommunale lokaler: Kommunale lokaler (rådhus, servicetorg, bibliotek, etc.), Kjøpesenter/butikk: I tilknytning til kjøpesenter/en butikk, Brakker: Egne oppsatte brakker.

47 prosent av kommunene hadde ikke kvelds åpne valglokaler i forhåndsstemmeperioden (139 kommuner). 9 kommuner (3 prosent) har hatt kvelds åpne stemmelokaler gjennom hele

forhåndsstemmeperioden, se Figur 4-5. Mellom disse ytterpunktene finnes det mange ulike varianter av mer eller mindre sporadisk kvelds åpne lokaler.

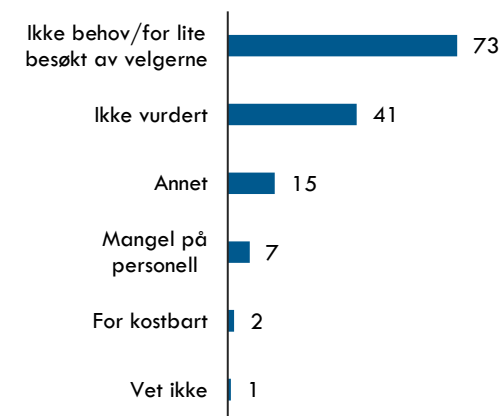
Figur 4-5: I hvilken periode av forhåndsstemmingen fantes valglokaler i kommunen som var åpne etter klokken 18.00? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Kommunene som ikke hadde kvelds åpne i det hele tatt i forhåndsstemmeperioden ble bedt om å redegjøre for årsaker til dette, se Figur 4-6. 41 kommuner har ikke vurdert å holde lokalene åpne på kveldstid, mens 73 kommuner oppgir at behovet ikke var til stede. Årsakene som oppgis er i stor grad sammenfallende med årsakene som ble oppgitt i 2017 og 2019.

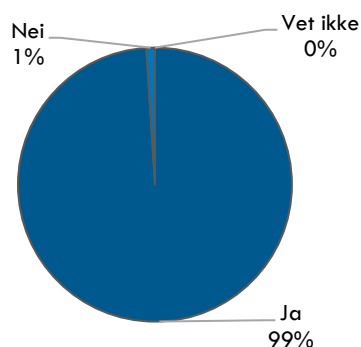
Figur 4-6: Hva var årsaken til at kommunen ikke hadde kvelds åpne lokaler i forhåndsstemmeperioden? (N=139)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Nær sagt alle kommuner undersøker om valglokalene er egnet til formålet i forkant av valget. Det er kun tre kommuner som ikke har vurdert dette i forbindelse med årets valg, se Figur 4-7. Svarene er på nivå med svarene på tilsvarende spørsmål i undersøkelsene fra 2019 og 2017.

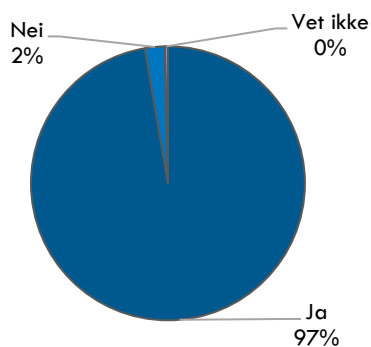
Figur 4-7: Ble egnethet og tilgjengelighet til valglokalene kommunen hadde i forhåndsstemmeperioden vurdert i forkant av valget? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

97 prosent av kommunene oppgir at samtlige valglokaler i forhåndsstemmeperioden var tilgjengelig for alle velgergrupper, se Figur 4-8. Dette er på nivå med 2019-valget. Det er syv kommuner som svarer at de hadde forhåndsstemmelokaler som ikke var tilgjengelig for alle velgergrupper. Alle disse kommunene oppgir at det var minst et forhåndsstemmelokale i kommunen som var tilgjengelig for alle velgergrupper.

Figur 4-8: Var samtlige valglokaler i forhåndsstemmeperioden tilgjengelige for alle velgergrupper? (N=297)

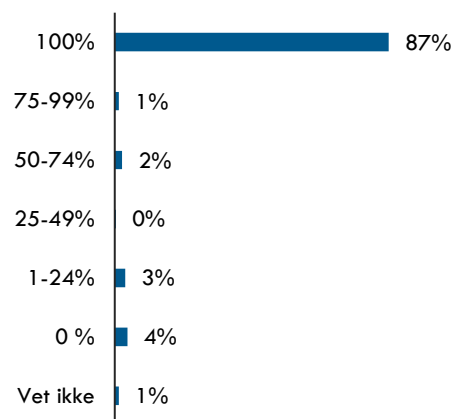

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Med dette menes at alle velgere kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp.

Av Figur 4-9 ser vi at 87 prosent av kommunene oppgir at alle valglokalene i kommunen hadde ett

eller flere valgavlukker som var tilpasset personer med funksjonsnedsettelse. 12 kommuner oppgir at ingen av kommunenes faste valglokaler i forhåndsstemmeperioden hadde ett eller flere valgavlukker som var tilpasset personer med funksjonsnedsettelse.

Figur 4-9: Hvor stor andel av de faste valglokalene i forhåndsstemmeperioden hadde ett eller flere valgavlukker som var tilpasset personer med funksjonsnedsettelse i perioden for forhåndsstemmegivning?

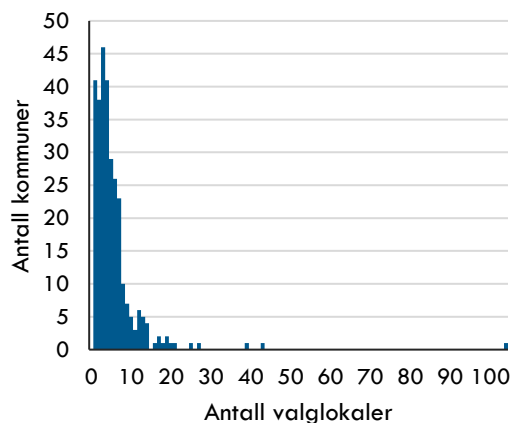

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

4.3 Valglokaler på valgdagen(e)

Kommunen med flest lokaler på valgdagen(e) hadde 104 lokaler. Det vanligste er å ha tre valglokaler på valgdagen(e), mediankommunen har fire valglokaler, mens gjennomsnittskommunen har 5,67 valglokaler.⁵

Figur 4-10: Hvor mange valglokaler hadde kommunen på valgdagen(e)? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

⁵ Valgdirektoratet har ført oversikt over valglokaler og åpningstider på valglokaler.no

Vi spurte kommunene om de vurderte egnethet og tilgjengelighet til valglokaler kommunen hadde på valgdagen. Nesten alle kommuner (98 prosent) i utvalget vurderte dette. De kommuner som svarte at de ikke vurderte dette har trolig brukt valglokaler hvis egnethet har blitt vurdert ved tidligere valg.

Figur 4-11 viser at 91 prosent av kommunene oppgir at samtlige valglokaler på valgdagen var tilgjengelige for alle velgergrupper. Samtidig oppgir 19 kommuner at ikke alle valglokaler på valgdagen var tilgjengelige for alle velgergrupper.

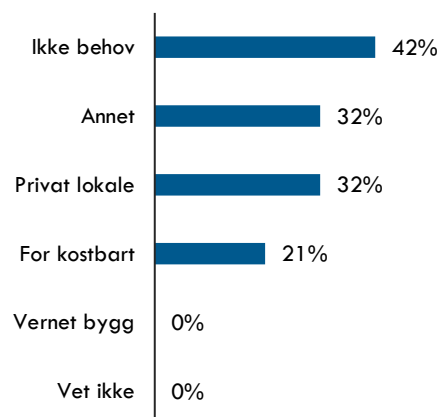
Figur 4-11: Var samtlige valglokaler på valgdagen tilgjengelige for alle velgergrupper? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Med dette menes at alle velgere kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp.

De 19 kommunene som benyttet valglokaler som ikke var tilgjengelig for alle velgergrupper ble bedt om å oppgi årsaker til dette. Åtte kommuner (42 prosent) oppgir at det ikke er behov for spesielt tilrettede valglokaler, fordi det er få eller ingen velgere med behov for tilrettelegging i kretsen. Flere av kommunene oppgir at det ikke er mulig å tilrettelegge lokalene, enten på grunn av at de eies av private aktører eller fordi det er for kostbart for kommunen å tilrettelegge egne lokaler.

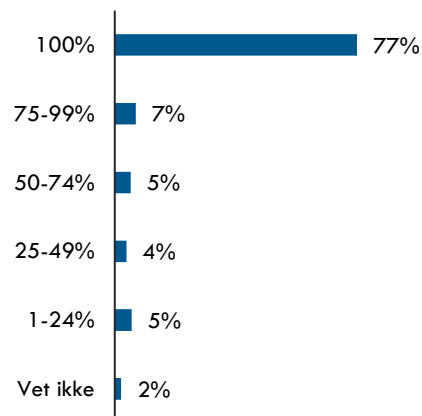
Figur 4-12: Hva var årsaken til at valglokalene kommunen benyttet på valgdagen ikke var tilgjengelige for alle velgere? (N=19)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Kommunen kan krysse av for flere alternativer. Ikke behov: Få/ingen velgere med behov for tilpasning, Privat lokale: Privat eid lokale som kommunen ikke kunne gjøre noe med, For kostbart: For kostbart å tilpasse lokalene.

77 prosent av kommunene oppgir at alle valglokalene hadde minst ett valgavlukke som var tilpasset personer med funksjonsnedsettelse (se Figur 4-13).

Figur 4-13: Hvor stor andel av de faste valglokalene på valgdagen(e) hadde ett eller flere valgavlukker som var tilpasset personer med funksjonsnedsettelse på valgdagen? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

5. Stemmesedler, informasjonsbrosjyrer og øvrig valgutstyr

Det er mange ulike typer materiell og utstyr i bruk i valggjennomføringen. Vi har spurt kommunene og fylkeskommunene om deres oppfatning om dette materiellet/utstyret.

5.1 Stemmesedler

Ved stortingsvalg er det valgdistriktene som er ansvarlige for trykking av stemmesedler. Før valget inngikk Valgdirektoratet en rammeavtale med et trykkeri om trykking og distribusjon av stemmesedler. Samtlige valgdistrikt benyttet rammeavtalen for produksjon av stemmesedler. Alle valgdistrikt mener at samarbeidet mellom valgdistriktet og trykkeriet fungerte svært godt (10 valgdistrikt) eller ganske godt (2 valgdistrikt).

I undersøkelsen har vi spurt valgdistriktene om de hadde noen andre kommentarer angående stemmesedler, dialogen med trykkeriet eller rammeavtalen.

- Tre valgdistrikt ønsker seg bedre merking av eskene med stemmesedler.
- Et valgdistrikt opplyser at trykkeriet gjorde en mindre feil ved at teksten om bretteing av stemmeseddelen var på nynorsk i stedet for på bokmål.
- Et valgdistrikt ønsker at trykkeriet skal kunne garantere levering innen utløp av juli.

Videre har vi spurt kommunene om de mottok stemmesedlene i tide (før 10. august når forhåndsstemmingen startet) og hvordan de vurderte stemmesedlenes kvalitet.

Figur 5-1 viser at 96 prosent av kommunene fikk stemmesedlene før 10. august da forhåndsstemmingen startet. Syv kommuner oppgir at de fikk stemmesedlene etter 10. august. Av disse kommunene oppgir to at det var stemmesedlene til sametingsvalget som ikke kom i tide. Sametingsvalget omhandles særskilt i kapittel 11.

Figur 5-1: Fikk kommunen stemmesedlene før 10 august? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Figur 5-2 viser at 81 prosent av kommunene anser at stemmedelene var av god eller svært god kvalitet. Dette er betydelig lavere enn i 2017, der 93 prosent av kommunene svarte det samme, men samtidig litt høyere enn i 2019 (75 prosent).

Figur 5-2: Hvordan vurderte kommunen stemmesedlenes kvalitet? (N=297)

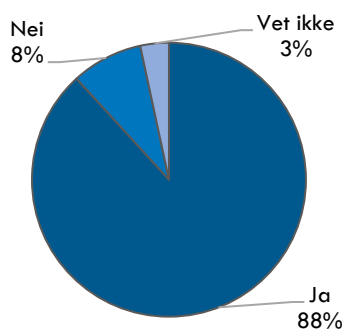
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Blant de 53 kommunene som mener kvaliteten var dårlig eller svært dårlig, peker nesten samtlige på at stemmesedlene var for tynne, slik at det var mulig å se partinavn gjennom stemmeseddelen, og da særlig gjennom stempelfeltet. Flere kommuner trekker også frem at det fort ble en bøy på stemmeseddelen ved stemping. Begge disse problemene førte til at funksjonærene kunne se hvilket parti velgeren stemte på og/eller eventuelle endringer velgeren har gjort i kandidatlisten. De samme tilbakemeldingene ble gitt i valggjennomføringsundersøkelsen i 2019.

5.2 Informasjonsbrosjyrer og øvrig valgutstyr

Majoriteten av kommunene (88 prosent) bestiller valgutstyr gjennom direktoratets rammeavtaler. Dette er en økning fra 77 prosent i 2019. Valgutstyr er for eksempel valgurner, valgavlukke, skilter og smittevernutstyr.

Figur 5-3: Har kommunen bestilt valgutstyr gjennom Valgdirektoratets rammeavtale? (N=297)

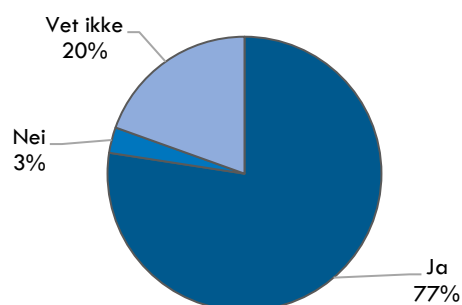
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Mange kommuner har synspunkter på valgutstyret, og synspunktene er til dels motstridende. Noen kommuner mottok valgutstyr i tide, mens andre mottok for sent. Noen kommuner bemerker også lang leveringstid. Flere kommuner mener prisene på valgutstyret er for høye, særlig med påslag for transport.

De fleste kommunene mener valgutstyret har grei/god kvalitet. Flere kommuner trekker frem positive sider ved plasturner. Kvalitetsproblemet som kommer hyppigst frem i fritekstsvarene, er problemer med valgavlukker som er lite robuste og som er for små for å være universelt utformede. Flere kommuner ønsker også at det i fremtiden blir mulig å bestille alt valgutstyr på samme side.

Vi har spurt kommunene om de kommer til å bestille valgutstyr gjennom rammeavtalene også ved neste valg (se Figur 5-4). Et klart flertall oppgir at de antagelig kommer til å bestille valgutstyr gjennom rammeavtalen ved neste valg. Dette kan skyldes at de er tilfredse med kvaliteten, men kan også være et resultat av at de fleste kommunene opplever at de ikke har alternative leverandører. At en høy andel svarer «vet ikke» på dette spørsmålet kan skyldes at kommunene ikke er sikre på om de trenger nytt materiell ved neste valg.

Figur 5-4: Etter din vurdering, kommer kommunen til å bestille valgutstyr gjennom Valgdirektoratets rammeavtaler ved neste valg? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har spurt kommunene om de har innspill til fremtidig valgmateriell og valgutstyr. Dette kan for eksempel være utstyr som kommunene manglet ved årets valg og/eller ønsker seg til neste valg.

Flere kommuner ønsker seg rollups til forhåndsstemme-lokaler, små urner og flagg som er enkle å ta opp og ned i tillegg til flere typer skilter, for eksempel piler, plakater, parkeringskilter osv.

6. Valgkort

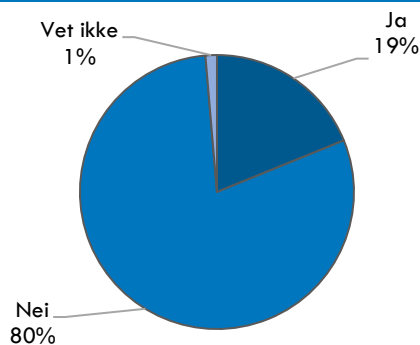
Valgkortet er en bekreftelse på at velgeren har stemmerett ved valget. På valgkortet står det blant annet hvilken valgkrets velgeren tilhører og informasjon om hvordan velgeren skal/kan stemme. Det er ikke nødvendig for velgeren å vise frem valgkortet når velgeren stemmer, men flere kommuner skanner valgkortet for å raskere finne frem til velgeren i manntallet.

Det skal sendes ut valgkort til samtlige stemmeberettigede innenriks. KMD har delegert ansvaret for utsendelsen til Valgdirektoratet.

Etter et prøveprosjekt med digitale valgkort i noen kommuner i 2019, fikk alle velgere med digital postkasse digitale valgkort i 2021. Noen velgere har likevel fått valgkortet tilsendt på papir.⁶ Vi har spurt kommunene om deres erfaringer med og oppfatninger om valgkort.

Figur 6-1 viser at 19 prosent av kommunene opplevde mye pågang fra velgere som hadde spørsmål om digitale valgkort og bruken av disse før valggjennomføringen.

Figur 6-1: Opplevde kommunen mye pågang fra velgere som hadde spørsmål om digitale valgkort og bruken av disse før valggjennomføringen? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

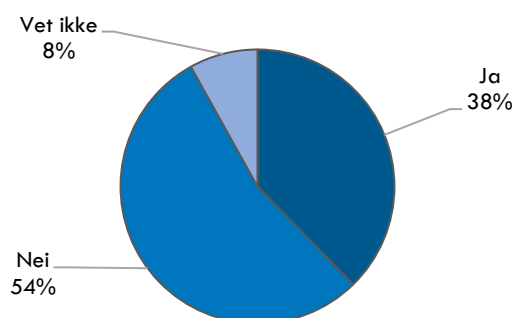
Henvendelsene falt i to kategorier. Den første kategorien var fra velgere som lurte på hvorfor de ikke hadde mottatt valgkort i postkassen og/eller ikke klarte å finne frem det digitale valgkortet. De kjente typisk ikke til at de hadde digital postkasse. Den andre kategorien handlet om velgere som lurte på om de måtte ha med seg valgkortet for å stemme, og om det var tilstrekkelig å logge inn med bank-ID i

⁶ Dette gjelder personer som har reservert seg mot elektronisk post i kontakt- og reservasjons registret, eller som

valglokalet og vise frem det digitale valgkortet for å få stemme.

38 prosent av kommunene oppgir at de hadde velgere med behov for veiledning og informasjon om valgkortet i valglokalet, se Figur 6-2.

Figur 6-2: Hadde velgere behov for veiledning og informasjon om det digitale valgkortet i valglokalet? (N=297)

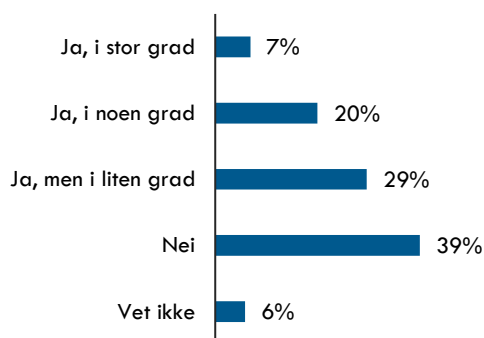
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Det som går igjen i kommunenes svar på hvorfor velgerne hadde behov for veiledning, er mangel på forståelse fra velgerne om valgkortets funksjon. Flere velgere tror at man må ha med valgkortet for å stemme, og flere velgere tror at det digitale valgkortet fungerer som legitimasjon når velgeren logger inn i sin digitale postkasse via ID-porten i valglokalet. Det er også mange velgere som har hatt behov for assistanse for å finne frem det digitale valgkortet i valglokalet. En kommune oppgir også at det kom en utenlandsk statsborger som ikke var å finne i manntallet med digitalt valgkort for å stemme.

Figur 6-3 viser at 55 prosent av kommunene opplevde at det kom flere spørsmål om valgkort enn i tidligere valg.

ikke har oppdatert eller bekreftet kontaktinformasjonen sin i registret de siste 18 månedene.

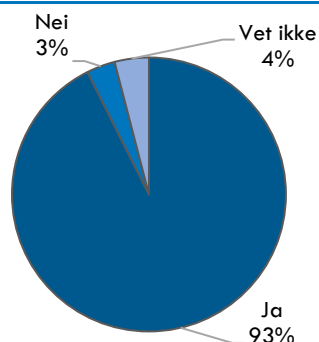
Figur 6-3: Opplevde kommunen at det kom flere spørsmål om valgkort nå enn i tidligere valg? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

De fleste kommunene opplever å ha mottatt tilstrekkelig informasjon om digitale valgkort, se Figur 6-4. 10 kommuner opplevde at de ikke har mottatt tilstrekkelig informasjon om digitale valgkort.

Figur 6-4: Opplevde kommunen å ha mottatt tilstrekkelig med informasjon om digitale valgkort? (N=297)

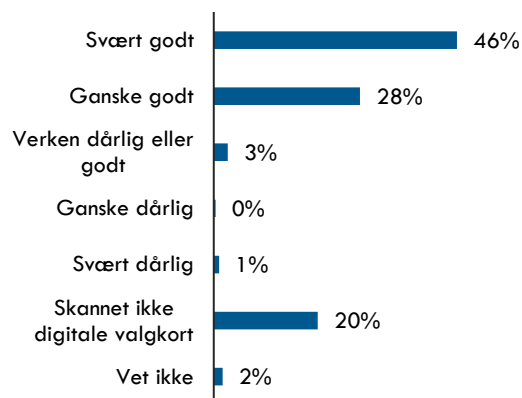

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Flere av kommunene som ikke opplever å ha mottatt tilstrekkelig informasjon om digitale valgkort gir tilbakemelding på at de ville hatt informasjon om når kortene skulle komme, og hvordan innbyggerne skulle motta og benytte disse. En annen kommune mener at det har vært utydelig kommunisert hvorvidt velgerne kan bruke innlogging via ID-portalen og fremvisning av valgkort som legitimasjon.

Figur 6-5 viser at 20 prosent av kommunene ikke skannet valgkort. Av de som skannet valgkort oppgir 95 prosent at skanningen fungerte svært godt eller ganske godt. Kun fire kommuner svarte at skanningen fungerte dårlig.

Figur 6-5: Hvordan fungerte skanning av strekkoden på det digitale valgkortet? (N=297)

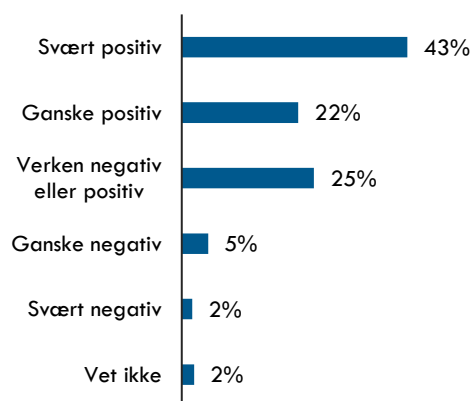

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har spurt kommunene som ikke skannet digitale valgkort om årsaker til at de ikke gjorde dette. Disse kommunene svarer at de ikke så behovet for det. Flere små kommuner oppgir at det ikke er nødvendig på grunn av antallet i manntallet. Andre kommuner ønsker ikke å bruke penger på skannere når det går like raskt eller raskere å søke opp personen manuelt i manntallet.

Figur 6-6 viser at flertallet av kommunene i utvalget er positivt innstilt til bruken av digitale valgkort.

Figur 6-6: Hvor positiv er din kommune til bruken av digitale valgkort? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

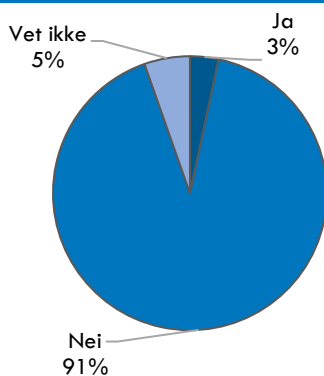
7. Stemmegivning

Vi har stilt kommunene spørsmål knyttet til selve stemmegivningen, herunder ventetid i valglokalene, legitimering av velgere, avkrysning i manntallet, situasjoner med personer med en funksjonsnedsettelse og stemmegivning under covid-19.

7.1 Ventetid i valglokalene

Figur 7-1 viser at 91 prosent av kommunene opplever at ventetiden i valglokalene på valgdagen(e) ikke var lenger enn ved forrige valg.

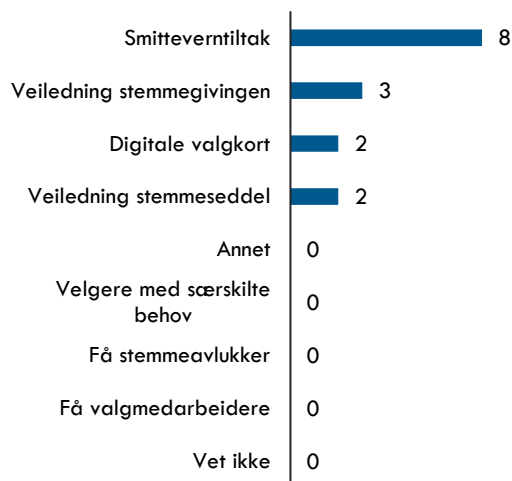
Figur 7-1: Opplevde den gjennomsnittlige velger lenger ventetid i valglokalene på valgdagen(e) sammenlignet med forrige valg? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

10 kommuner svarer at ventetiden var lenger. Vi spurte disse kommunene om hva de trodde var årsaken(e) til lengre ventetid. Av kommunene som melder om lenger ventetid sier 80 prosent at årsaken var smitteverntiltak, se Figur 7-2. Disse kommunene trekker også frem økt behov for veiledning om forståelsen av stemmegivningen og stemmeseddelen, og bruk av digitale valgkort.

Figur 7-2: Hva tror du var årsaken(e) til mer ventetid i valglokale på valgdagen(e)? (N=10)

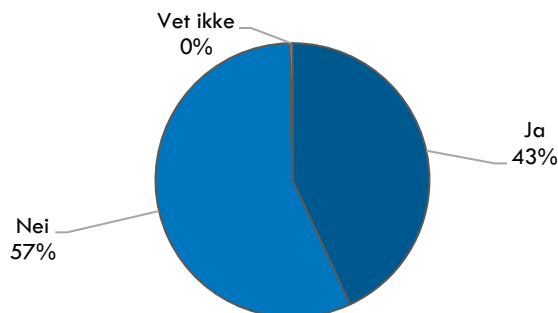

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Kommunen kan krysse av for flere alternativer. Smitteverntiltak: Kommunen kan krysse av for flere alternativer. Smitteverntiltak i valglokalet, Veiledning stemmegivingen: Økt behov for veiledning om fremgangsmåten ved stemmegivning, Digitale valgkort: Bruk av digitale valgkort, Veileder stemmeseddel: Økt behov for veiledning om forståelsen av stemmeseddelen, Velgere med særskilte behov: Økt antall velgere med særskilte behov, Få stemmeavlukker: For få stemmeavlukker, Få valgmedarbeidere: For få valgmedarbeidere til å veilede.

7.2 Legitimering

43 prosent av kommunene oppgir at de har interne retningslinjer for hva slags dokumentasjon som godkjennes ved stemmegivning, se Figur 7-3.

Figur 7-3: Har kommunen interne retningslinjer for hva slags legitimasjon som godkjennes ved stemmegivning? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

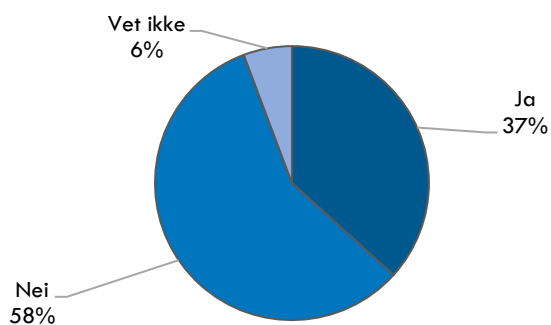
I fritekstsvar spurte vi kommunene hvilken type legitimasjon de interne retningslinjene godkjenner.

Teller vi opp enkeltord i kommunenes svar uten å ta hensyn til svaret som helhet er pass, førerkort og bankkort de vanligste legitimasjonstypene. Ord som også dukker ofte opp er også bilde, navn og fødselsdato.

Ser vi på svarene som helhet godtar flere kommuner all legitimasjon med bilde, navn og fødselsdato. Andre kommuner oppgir at legitimasjonen må ha underskrift og ha et offisielt preg. Legitimasjonstyper som fremkommer mindre hyppig i svarene er nasjonalt ID-kort, digitalt førerkort og studentbevis. Flere kommuner oppgir at de godtar legitimasjon som har gått ut på dato.

37 prosent av kommunene i utvalget avviste velgere på grunn av mangelfull legitimasjon, se Figur 7-4. I 2019 oppga 29 prosent av kommunene at de hadde avvist velgere på grunn av mangelfull legitimasjon.

Figur 7-4: Avviste kommunen velgere på grunn av mangelfull legitimasjon? (N=297)

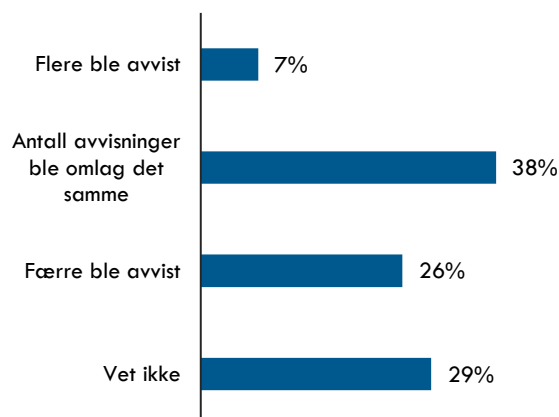

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har ikke tall på hvor mange velgere som ble avvist, men vi har spurt kommunene som avviste velgere i valget 2021 om omfanget av avvisinger på grunn av mangelfull legitimasjon sammenlignet med forrige valg.

Flertallet av kommunene som har avvist velgere ved årets valg oppgir at antall avvisinger var om lag det samme eller at færre enn ved forrige valg, se Figur 7-5. Mangelfull legitimasjon synes derfor ikke å ha vært en større utfordring ved årets valg enn tidligere.

Figur 7-5: Hvordan var omfanget av avvisinger på grunn mangelfull legitimasjon ved dette valget sammenlignet med forrige valg? (N=109)

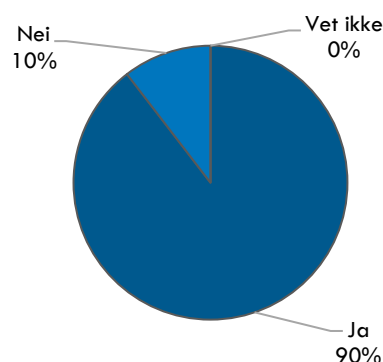
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

7.3 Manntall

Manntallet er en navneliste over alle innbyggere som kan avgi stemme ved valget i kretsen. Manntallet benyttes for å undersøke at stemmegivere har stemmerett. Alle kommuner bruker elektronisk manntall under forhåndsstemmingen. Kommunene kan på valgdagen velge å bruke papirmanntall som skrives ut per krets eller elektronisk manntall. Elektronisk manntall innførtes som en permanent frivillig ordning før 2017-valget. Vi stilte kommunene spørsmål om bruk av elektronisk manntall.

Figur 7-6 viser at 90 prosent av kommunene i utvalget benyttet elektronisk manntall, sammenlignet med 85 prosent av kommunene ved forrige valg, og 61 prosent ved forrige stortingsvalg.

Figur 7-6: Benyttet din kommune seg av elektronisk avkryssing i manntallet på valgdagen(e)? (N=297)

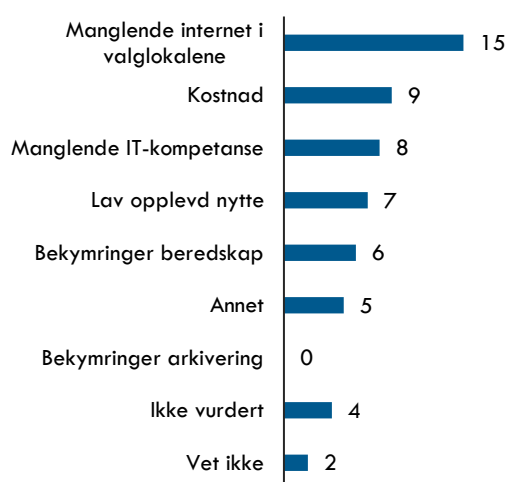

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har spurt kommunene som ikke benyttet elektronisk manntall om årsakene til dette. Årsakene ser ut til å variere. Omtrent 50 prosent av kommunene oppgir at

de mangler internett i valglokalene, se Figur 7-7. Flere kommuner oppgir også kostnadene og lav opplevd nytte som viktige årsaker. Det er særlig i små kommuner at kostnader til IT-kompetanse, beredskap og opplæring av stemmemottakere vurderes å være høyere enn nytten ved bruk av elektronisk manntall.⁷ To kommuner oppgir at de brukte papirmanntall fordi det var feil i grunnlagsdataene.

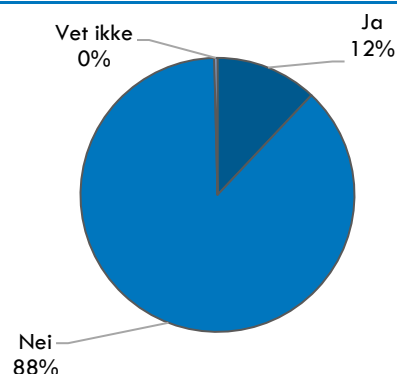
Figur 7-7: Hva var årsaken til at kommunen ikke benyttet elektronisk avkryssing i manntallet på valgdagen(e)? (N=31)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Ved bruk av elektronisk manntall kan det oppstå problemer med strøm-/kommunikasjonsbrudd som gjør at kommunen ikke får krysset av velgeren i det elektroniske manntallet. Figur 7-8 viser at 12 prosent av kommunene som brukte elektronisk manntall hadde problemer med strøm-/kommunikasjonsbrudd.

Figur 7-8: I forhåndsstemmeperioden: Førte strømbrudd eller kommunikasjonsbrudd mot det elektroniske manntallet til at stemmesedler ikke kunne legges rett i urnen? (N=266)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi spurte kommunene om de hadde kommentarer eller innspill til ordningen med elektronisk avkryssing i manntallet. De fleste kommunene er svært fornøyd med det elektroniske manntallet og mener det fungerte veldig bra. De opplever det som veldig positivt at løsningen også gjør det mulig for velgere å stemme i alle stemmelokaler i kommunen. En kommune tar også opp at løsningen reduserer kø, noe som medfører god flyt i stemmelokalet. Flere kommuner tar opp at løsningen også gjør arbeidet i etterkant mye enklere.

Nedenfor har vi gjengitt kommentarer fra kommuner som har gitt innspill på beredskap knyttet til elektronisk man:

- Vi gjennomførte dette for første gang i 2021. Det ble endel å tenke på i forhold til eventuelle strøm- eller nettbrudd, det krever litt ekstra planlegging og materiell ved elektronisk avkryssing. Vi hadde blant annet ikke tenkt på å ha tilstrekkelig med oransje beredskapskonvolutter. Det krever litt ekstra materiell og planlegging ved elektronisk avkryssing.
- Vi ser at digitale valgkort medfører en enorm ekstrajobb dersom systemet faller ned.
- Hvis det blir behov for å benytte beredskapskonvolutter, vil man jo ikke kunne skrive ut valgkort fra EVA. Da vil det være en fordel om flest mulig velgere har med valgkort i papir, slik at man slipper å skrive alle valgkortene manuelt.

⁷ Det er særlig opplæring av eldre stemmemottakere med lite digital kompetanse som er utfordrende. Disse stemmemottakere er rutinerne brukere av papirmanntall.

Det er noen kommuner som har hatt problem med systemet på valgdagen:

- Vi opplevde at bank-ID pålogging til EVA var ustabil på valgdagen. Dette var uheldig og skapte noen uheldige situasjoner i valglokalerne. Vi så at stemmestyrene kanskje ikke har gode nok rutiner i forhold til å vurdere beredskapskonvolutter i slike situasjoner. Det at systemet ikke var nede, men bare datt ut av og til, gjorde nok at stemmestyrene ikke vurderte beredskapskonvolutter, men heller logget av og på. Dette skapte usikkerhet rundt om velgere var krysset av eller ikke.
- Vi opplevde at systemet hang i korte perioder. Ellers veldig bra.
- Fungerer veldig bra, men opplevde problemer med bank-ID ved innlogging på valgdagen.
- Fungerte bra, men utpå valgdagen fungerte ikke pålogging med Min-ID på grunn av feil hos Telenor(?). Det gikk godt hos oss likevel fordi pålogging med Bank-ID virket.
- Vi opplevde innloggingsproblemer i starten av valgdagen for dem som brukte innlogging via mobil. Dette var avhengig av type abonnement. Ellers fungerte elektronisk avkryssing godt.

Flere kommuner oppgir i intervjuer at det har vært mulig for dem å krysse av velgere i manntallet til en annen kommune.

I spørreundersøkelsen til kommunene ble det åpnet for å gi innspill på forbedringspunkter knyttet til det elektroniske manntallet i EVA. Nedenfor redegjør vi for noen utvalgte forbedringspunkter basert på innspill fra undersøkelsen:

- Det burde ha vært mulig å søke på velgere som ikke er bosatt i kommunen, uten å måtte gjøre et aktivt valg under kommune. Nå får vi melding om at velgeren ikke står i manntallet, og da må vi endre til annen kommune før vi får treff. Det er unødvendig og en stressfaktor siden vi likevel får et varsel om at vi har slått opp på en velger bosatt i en annen kommune. Når vi skanner et valgkort, burde vi få et direkte oppslag i manntallet. Nå må vi i tillegg til å skanne valgkortet også trykke på søk. Det er en irriterende og unødvendig manøver.
- Når man har søkt opp velger og trykker på knappen registrer stemme er det ønskelig at man må bekrefte at man krysser av.
- Vi opplevde at noen valgmedarbeidere glemte å trykke på registrer stemme, slik at det ble for mange stemmesedler i forhold til kryss i manntall. I EVA burde det være slik at man fysisk må trykke registrer eller avbryt før man får lov søke opp neste velgere i manntallet.

7.4 Velgere med nedsatt funksjonsevne

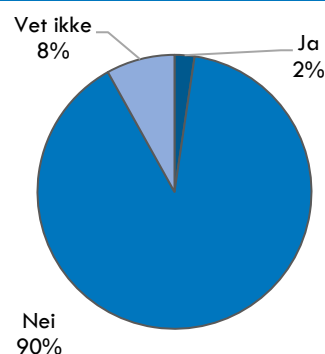
Alle valglokaler skal ha valgmedarbeidere som kan bistå med den assistansen velgeren måtte ha behov for. Valgmedarbeideren kan vise rundt i valglokalet, forklare rutinen for å avgi stemme, vise velgeren inn i valgavlukket og gi veiledning i hvilke partier/liste som stiller til valg samt hvor stemmesedlene til disse ligger.

7.4.1 Velgere med nedsatt syn

Dersom velgeren har nedsatt syn eller er blind finnes det avkryssningstemmesedler med veiledere i punkt-skrift. Avkryssningstemmesedlene inneholder alle registrerte politiske partier i tillegg til et felt for stemming på lokal liste/parti.

De aller fleste kommunene (90 prosent) rapporterer at de ikke opplevde noen utfordringer i situasjoner hvor synshemmede skulle stemme, se Figur 7-9.

Figur 7-9: Opplevde kommunen utfordringer i situasjoner hvor synshemmede skulle gjennomføre sin valghandling? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

De 7 kommunene som opplevde utfordringer, ble bedt om å utdype om utfordringene:

- Velger savnet blindeskrift på ordinære stemmesedler.
- Kommunen har gamle valgavlukker med stemmeseddelkassetter i plast som henges på veggen. Med så mange partier som stilte liste i år var det vanskelig å få god merking med blindeskrift på seddelkassetten. Kommunen vil gå til innkjøp av nyere modell tilrettelagt stemmeavlukke med tilhørende seddelsystem til neste valg.
- Jeg var med en blind person inn i valgavlukket da hun ba om bistand. Velger leste blindeskrift. Opplevde at det var nærmest umulig for blinde å orientere seg på/i stemmeseddelkassetten selv om det er limt på etiketter med blindeskrift.
- Vi oppdaget at lappene med blindeskrift som vi fikk fra Blindeforbundet ble slitt ned. Det var det

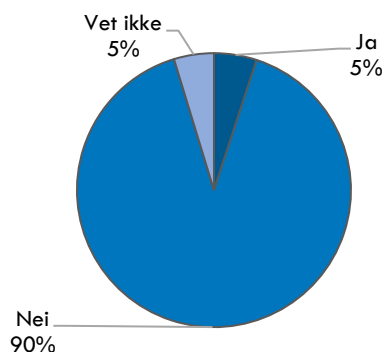
ingen av oss som hadde tenkt over på forhånd. Vi ble gjort oppmerksomme på det av en blind velger.

- Vi mottok stemme fra en velger med nedsatt syn. Vi leste opp partilistene og hjalp velger med å finne rett stemmeseddel.

7.4.2 Velgere med psykisk eller fysisk funksjonsnedsettelse

En velger som på grunn av psykisk eller fysisk funksjonsnedsettelse ikke kan stemme alene kan få hjelp til å stemme. Fremgangsmåten for stemmegivning for denne gruppen har blitt endret ved årets valg. Tidligere var det krav om alvorlig funksjonsnedsettelse, dette kravet er nå fjernet. Tidligere måtte også en stemmemottaker være med i tillegg til en hjelper, dette kravet er også fjernet. Velgeren kan nå velge om stemmemottaker eller en hjelper skal yte bistand. Vi spurte kommunene om de opplevde utfordringer knyttet til disse endringene. Figur 7-10 viser at 15 kommuner (5 prosent) opplevde utfordringer knyttet til endrede assistansebestemmelser.

Figur 7-10: Opplevde kommunen utfordringer knyttet til endrede assistansebestemmelser i situasjoner hvor velgere med fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse skulle gjennomføre sin valghandling? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

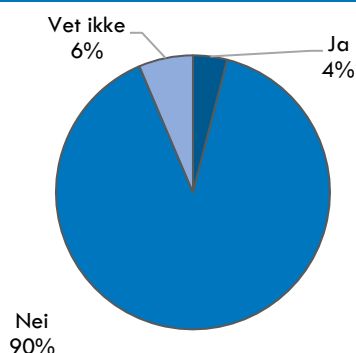
Disse kommunene oppgir at det har oppstått usikkerhet rundt hvem som har rett til selv å velge ut en person skal hjelpe dem å stemme. Kommunenes innspill er gjengitt nedenfor:

- Vanskelig å vurdere hvem som kan ha med seg assistanse inn, flere ektepar gikk inn i samme avlukket for å avgi stemme, selv om de fikk beskjed om at det kun skulle være en person i avlukket.
- Et par valgmedarbeidere som ikke var sikre på hvem som kunne gi assistanse. Vi opplevde flere situasjoner der vi avverget/ikke avverget påvirkning fra den som skulle assistere.
- Nye assistansebestemmelser i valglokalet førte til utfordringer i forbindelse med at velgere med nedsatt fysisk funksjonsevne måtte ha hjelp i avlukket, og ba om at ledsager skulle være med inn i avlukket. Under velgerhandlingen hørte valgmedarbeideren en dialog som tilsa utilbørlig påvirkning av ledsager. Valgmedarbeideren stod på utsiden av avlukket og sa ifra til velger og ledsager. Da velger kom ut av avlukket, vurderte valgmedarbeideren situasjonen slik at det var velger som hadde valgt stemmeseddel og godkjente stemmegivningen.
- Det virke som om noen velgere utnyttet de nye assistansebestemmelsene.
- Vi hadde en valgfunksjonær som ikke fulgte de nye regelendringene til tross for at opplæring var gitt.
- Var enklere før når vi kunne svare at det ikke var lov med hjelp fra andre. At vi nå måtte vurdere om velgeren kom innenfor kategorien som hadde rett på hjelp, og at vi skulle sikre oss at det var velgeren sin vilje, opplevde vi som utfordrende.
- Det ble vanskeligere å si nei til at vedkommende ønsket å ha med seg egen assistent. Vi opplevde tilfeller der valgmedarbeideren ikke kunne se at velger hadde fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse, men der assistenten påstod at velgeren trengte hjelp. Vi hadde et tilfelle hvor mor og datter kom, datteren fortalte at de var så avhengige av hverandre så hun måtte være med sin mor inn. Jeg sa da at jeg ikke kunne se at moren trengte det, men hun sa at det gjordet hun.
- Valgansvarlig fikk tilbakemelding fra valgmedarbeidere på konkrete situasjoner hvor de opplevde at det ikke var velgeren selv som stemte, men deres verge. Det ble fremvist vergemål/attest. Enkelte valgmedarbeidere som opplevde slike situasjoner synes det var vanskelig å vurdere om de skulle gripe inn eller ikke.
- God opplæring og for så vidt grei ordning. Men noe vanske med å vurdere om privat utvalgt medhjelper kan ha påvirket velger eller stemt på vegne av velger.
- Det ble hos noen valgmedarbeidere usikkerhet rundt hva som faktisk var riktig som gjorde noen situasjoner litt utfordrende.
- Det var vanskelig som valgmedarbeider å skulle vurdere grad av utviklingshemming.
- De nye bestemmelsene legger opp til bruk av skjønn og som det kan være vanskelig for en valgfunksjonær å utøve i situasjonen.
- Pårørende/ledsager til eldre personer/personer med nedsatt psykisk funksjonsevne har i noen tilfeller ønsket å påvirke valghandlingen.
- Det var tilfeller der valgmedarbeiderne var i sterk tvil om velgeren var klar over hva hun/han stemte på. Grensegangen for hvem som er klar

over valgbehandlingen sin er vanskelig. I en del tilfeller står også pårørende bak og «pusher» de til å stemme på partiet «de alltid har stemt på». Det er ikke lett å vite når man skal gripe inn som valgmedarbeider.

12 kommuner har opplevd utfordringer i situasjoner hvor velgere med fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse skulle stemme, se Figur 7-11.

Figur 7-11: Opplevde kommunen andre utfordringer i situasjoner hvor velgere med fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse skulle gjennomføre sin valgbehandling?

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Av disse kommunene løfter flere frem utfordringer knyttet til stemmegivning fra personer med demens. Personer som fremstod som forvirret og ikke mentalt til stede, særlig ved stemmegivning på institusjon.

Tilgjengelighet er også et tema, særlig for rullestolbrukere. Flere nevner blant annet at de universelt utformede avlukkene likevel ikke er tilpasset alle rullestoler.

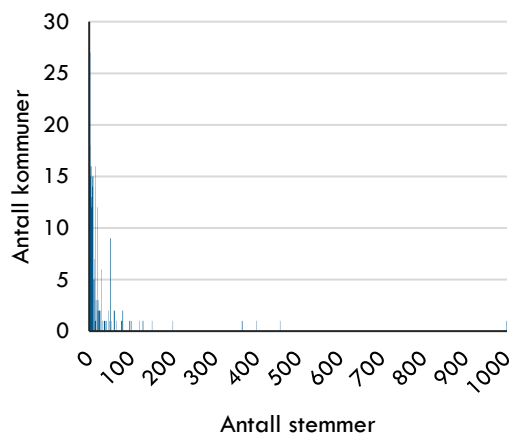
7.5 Ambulerende stemmegivning

Ambulerende stemmegivning er stemmegivning hjemme for personer som på grunn av sykdom eller uførhet

ikke kan forhåndsstemme på vanlig måte. Vi spurte alle kommuner om hvor mange velgere som stemte ambulerende, se Figur 7-12. Det synes å variere i hvilken grad kommunene har inkludert velgere som bor på institusjon som ambulerende eller ikke. For kommunene som oppgir begge tall har vi inkludert personer som bor på institusjon i massen av velgere som har stemt ambulerende.

Kommunen som mottok flest ambulerende stemmer, mottok 1000 stemmer. Kommunen med nest flest ambulerende stemmer mottok 200 stemmer. Det er grunn til å tro at disse tallene er avrundet og at tallene potensielt sett er noe høyere eller lavere. 21 kommuner mottok ingen ambulerende stemmer. De aller fleste kommunene, 214 stykker, mottok færre enn 20 ambulerende stemmer.

Figur 7-12: Omtrent hvor mange velgere i din kommune har stemt hjemmefra (ambulerende)? (N=296)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: En kommune har svart «Vet ikke».

8. Opptelling av stemmer

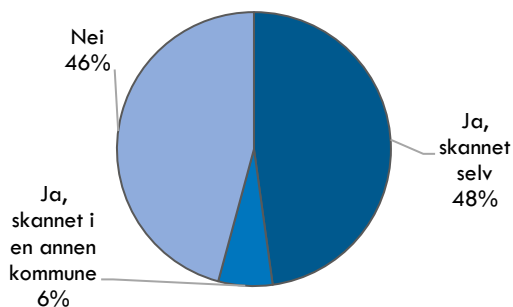
Valgstyret i kommunen er ansvarlig for opptellingen av stemmer i kommunen. Stemmestyret er de som leder arbeidet i valglokalene. Når valglokalene er stengt (mandag) skal stemmestyret i hvert valglokale foreta urnetelling. Da teller man antall stemmer og sammenligner dette med antall avkryssninger i manntallet. Hvis det er avvik, skal dette forklares i stemmestyrets møtebok.

Kommunene skal foreta to opptellinger, en foreløpig og en endelig. Den foreløpige opptellingen skal være manuell, mens den endelige opptellingen kan være enten manuell eller maskinell ved bruk av EVA Skanning. Den foreløpige opptellingen kan gjøres ute i valglokalene, sammen med urnetellingen. Den endelige opptellingen gjøres i et opptellingslokale. Ved den endelige opptellingen skal valgstyret være til stedet for å føre tilsyn. Dersom det oppstår avvik mellom foreløpig og endelig opptelling skal kommunen gjennomføre en ny opptelling. Ved et eventuelt avvik er det valgstyret som skal bestemme om avviket skal godkjennes. Avvik mellom foreløpig og endelig opptelling skal forklares i valgstyrets møtebok.

8.1 Manuell og maskinell opptelling

54 prosent av kommunene oppgir at de benyttet maskinell opptelling (skanning) av stemmer i årets valg, se Figur 8-1. 6 prosent av kommunene oppgir at de skannet i en annen kommunes skannesenter. Alle fylkeskommunene benyttet seg av maskinell opptelling ved årets valg.

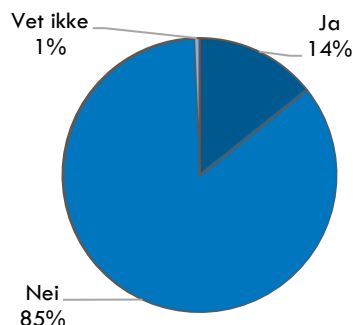
Figur 8-1: Benyttet din kommune seg av maskinell opptelling (skanning) ved valget i år? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Det klare flertallet av kommunene har ikke opplevd kravet om manuell foreløpig opptelling som krevende, se Figur 8-2.

Figur 8-2: Har kravet om manuell foreløpig opptelling vært utfordrende å innfri? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Blant kommunene som har svart «Ja» finner vi både store og små kommuner. Det ser likevel ut til at store kommuner opplever det som mer utfordrende enn små. Gjennomsnittlig befolkningsstørrelse i kommuner som har svart «Ja» er 46 000, mens det for kommuner som har svart «Nei» er 24 000.

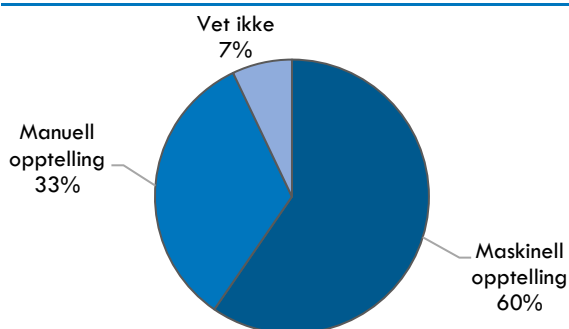
Vi ba kommunene som svarte at kravet var utfordrende om å utdype hvorfor. Tilbakemeldingene går på at de manuelle tellingene er ressurskrevende. At det ofte blir talt opp feil, og at det tar lang tid å finne ut av feilen. Flere kommuner mener at den manuelle opptellingen kunne vært erstattet med en tellemaskin. Noen av svarene er gjengitt nedenfor:

- Et stort antall forhåndsstemmer medfører at det er en krevende oppgave å telle manuelt. Krever mange innleide personer til manuell telling. Vi begynner å få gode rutiner for dette nå, og det gikk veldig bra ved årets valg.
- Det oppleves som meningsløst å bruke så mye tid og ressurser på å rekruttere personell og gjennomføre en opptelling man på grunn av omfanget vet blir unøyaktig. Det burde legges til rette for at manuell telling kunne erstattes av for eksempel bruk av tellemaskiner uten programvare. Da vil man få to maskinelle tellinger, en med tellemaskin og en med alminnelig skanning. Slik situasjonen er nå må vi først telle 50 000 stemmer for hånd, og så vet vi at resultatet blir så unøyaktig at vi likevel må skanne to ganger.
- Utfordrende med tanke på tid og ressurser. To like maskinelle tellinger utført på forskjellige skannere burde være tilstrekkelig.
- Krever mye mannskap, logistikk og planlegging.
- Vi måtte legge foreløpig opptelling ut til kretsene ved valget i år. Krevende å ikke kunne føre tilsyn over opptellingen. Men stemmestyrene klarte jobben godt, tross noen utfordringer.

- Det er krevende å telle korrekt når valgmedarbeiderne er slitne. Det medfører at de teller flere ganger og får likevel ulikt resultat. Når vi skanner er det som oftest avvik i både antall og partifordeling. Vi forsøkte å sende ut en ny person til de største kretsene for å organisere tellingen, uten at det nødvendigvis ble bedre av den grunn.
- Det går mye tid til sortering og manuell telling. Feil oppstår som regel ved manuell telling. Skanneren teller riktig og jobber raskt. Vi må stole på sikkerheten. Føler at all investering i utstyr (skanner og pc) samt elektronisk manntall er delvis bortkastet når vi i tillegg må telle manuelt. Den manuelle tellingen medfører en større kostnad, der vi skulle få en økonomisk gevinst.

Figur 8-3 viser at 33 prosent av kommunene foretrekker manuell optelling, mens 60 prosent foretrekker maskinell. Med unntak av en mellomstor kommune er det kun små kommuner med under 10 000 innbyggere som foretrekker manuell endelig optelling. Gjennomsnittlig befolkningsstørrelse for kommunene i denne gruppen er 2 700.

Figur 8-3: Etter din vurdering, vil kommunen foretrekke maskinell eller manuell endelig optelling av stemmesedlene ved neste valg? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

8.2 Forkastede stemmesedler

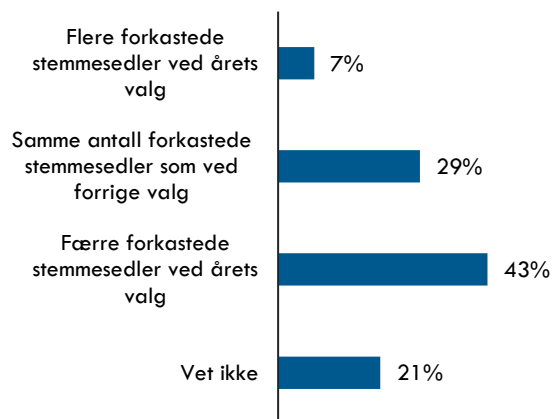
En stemmegivning skal forkastes dersom den ikke oppfyller kravene i valgloven kapittel 10.

Vi har spurt kommunene om omfanget av forkastede stemmesedler som mangler stempel sammenlignet med tidligere valg, se Figur 8-4. 7 prosent av kommunene opplever flere forkastede stemmesedler ved årets valg, 29 prosent opplever samme antall, og 43 prosent opplever at det var færre forkastede stemmesedler ved årets valg. Dette tilsier at

⁸ At utfordringene er mindre kan skyldes at valgene er forskjellig. Respondentene ble bedt om å vurdere

utfordringene med forkastede stemmegivninger på landsbasis er mindre i 2021 enn i 2019.⁸

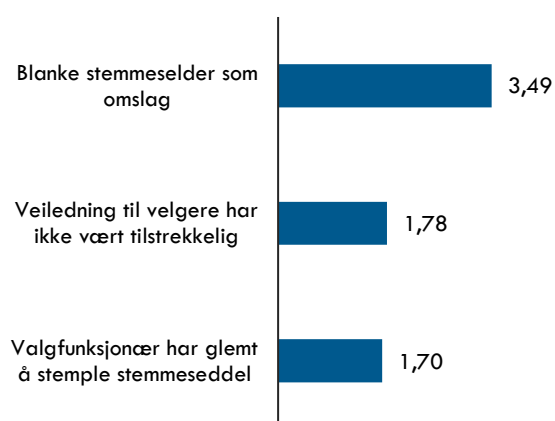
Figur 8-4: Sammenlignet med forrige valg, hvordan vurderer du omfanget av antall forkastede stemmesedler på grunn av manglende stempel? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

I undersøkelsen stilte vi spørsmål om mulige årsaker til at stemmesedler som havnet i urnen ikke var stemplet. Kommunene oppgir at den vanligste årsaken virker å være er at noen velgere benytter en stemmeseddel som omslag for stemmeseddelen de egentlig ønsker å benytte og at dette ikke oppdages av valgfunksjonær som stempler.

Figur 8-5: I hvilken grad tror du følgende forhold er årsaker til at stemmesedler forkastes som følge av manglende stempel? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Beregnet gjennomsnitt. 5 tilsvare «I svært stor grad», 3 tilsvare «I noen grad», og 1 tilsvare «I svært liten grad».

forkastede stemmesedler relativt til forrige valg, som var et kommune- og fylkestingsvalg, og ikke forrige Stortingsvalg.

Vi spurte kommunene om det var andre årsaker til at stemmesedler forkastes på grunn av manglende stempel. Noen kommuner viser til at velgere legger sedler rett i urne uten stempel, andre til at generelle stemmesedler kan henge sammen grunnet punktskrift når velger tar seddel i avlukket. Det siste medfører at

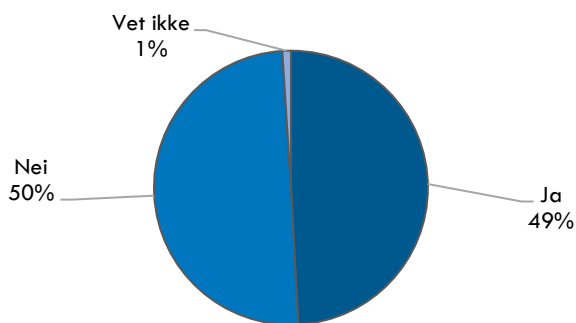
den ene seddelen får stempel og den andre får påført rettinger. Et par kommuner tar også opp at de har vært usikre på hvordan de skulle håndtere både utenriksstemmer og forhåndsstemmer med stempler som var forskjellige fra kommunens egne stempler.

9. Sent mottatte forhåndsstemmer

Velgere har mulighet til å avgi forhåndsstemme i andre kommuner enn kommunen de er registrert i. Dermed oppstår et behov for å sende forhåndsstemmer fra kommunen der stemmen er avlagt, til kommunen der velger er registrert i manntallet. Det er viktig at disse stemmene mottas i tide, slik at de kan inngå i valgresultatet. Forhåndsstemmer regnes som sene hvis kommunen mottar disse etter at den ordinære stemmeperioden er over. Forhåndsstemmer kommunen mottar etter kl. 17 tirsdag etter valgdagen, skal forkastes og tas ikke med i opptellingen.

Figur 9-1 viser at 49 prosent av kommunene mottok for sent ankomne forhåndsstemmer. Til sammenligning oppga 31 prosent av kommunene at de mottok for sent ankomne forhåndsstemmer i 2019. I den utstrekning antallet utenlandsstemmer driver antallet sent ankomne forhåndsstemmer, vil dette tallet være høyere ved stortingsvalg da antallet utenlandsstemmer er høyere. Totalt oppgir kommunene at de mottok drøyt 1 120 forhåndsstemmer etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Tilsvarende tall i 2019 var drøyt 400 stemmer. Tallet kan være noe høyere, fordi enkelte kommuner kan ha mottatt forhåndsstemmer etter at de besvarte spørreundersøkelsen.

Figur 9-1: Mottok kommunen forhåndsstemmer etter klokken 17 dagen etter valgdagen? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi spurte kommunene om årsaker til at forhåndsstemmene ble mottatt sent. For utenriksstemmer er årsaken enten at brevet er postlagt for sent eller lang forsendelsestid i posten. For forhåndsstemmer fra andre kommuner er årsaken enten feilsendte stemmer eller lang forsendelsestid ved bruk av ordinær postgang.

I forbindelse med 2019-valget introduserte Valgdirektoratet en avtale om transport av forhåndsstemmer i regi av Bring. Samtlige kommuner har benyttet seg av avtalen ved valget i 2021.

På lik linje med i valget 2019 er de fleste kommuner fornøyd eller svært fornøyd med tjenestene Posten/Bring tilbyr gjennom avtalen, se Figur 9-2.

Figur 9-2: I hvilken grad er dere fornøyd med tjenestene Posten/Bring tilbyr gjennom avtalen med Valgdirektoratet? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Av kommunene som er misfornøyd mener flere at avtalens utforming er uheldig. Kommunene peker på at de måtte samle opp og sende og motta forhåndsstemmer for en hel uke. Dette skapte problemer med bemanning ved mottak av forhåndsstemmer. En stor mengde forhåndsstemmer ble levert mandag/tirsdag og flere kommuner måtte sette inn ekstra ressurser for å håndtere dette. Dette ble også trukket frem som et problem i valggjennomføringsundersøkelsen i 2019. Nedenfor viser vi til noen av kommunenes fritekstsvar:

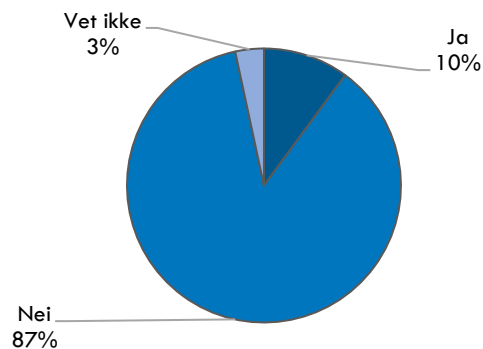
- Hele siste uke skulle vi ikke sende forhåndsstemmer med ordinær post, men benytte «ekspres over natt-tjenesten» til Posten/Bring. Vi fikk imidlertid beskjed fra Posten om at ingen konvolutter ville bli levert før mandag 13 september. Vi synes det bør være henting/levering hele siste uke for å unngå unødvendig stort volum med sent innkomne forhåndsstemmer.
- Det kommer et stort antall stemmer på mandag/tirsdag. Det må da settes inn ekstra ressurser på å håndtere disse.
- Synes det ble for lenge at vi skulle samle opp stemmer i en hel uke, det kunne vært de to siste dagene.

10. Klager og klagebehandling

Alle som har stemmerett har adgang til å klage på forberedelsene til, og gjennomføringen av valget i kommunen der de er manntallsført. Det stilles klare krav til behandlingen av slike klager.

Vi har spurt kommunene om de har mottatt klager på valg gjennomføringen ved dette valget eller ved tidligere valg, se Figur 10-1.

Figur 10-1: Har kommunen mottatt klager på valg gjennomføringen ved dette valget, eller ved tidligere valg? (N=297)

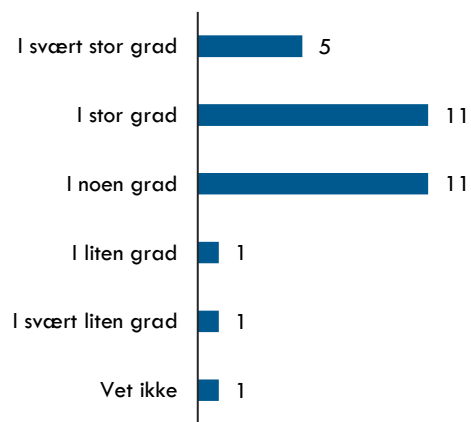

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

10 prosent av kommunene i utvalget svarer at de har mottatt klager. Disse har fått spørsmål om i hvilken grad de har tilstrekkelig kunnskap om behandling av klager. 16 kommuner svarer at de i stor grad eller

svært stor grad har tilstrekkelig kunnskap, mens 11 kommuner svarer i noen grad. Den ene kommunen som har svart i liten grad oppgir at de svarte feil og at de fikk god hjelp/veiledning på valgmedarbeiderportalen da de fikk inn en klage ved siste valg. Den ene kommunen som har svart i svært liten grad etterspør kursing i klagebehandling. Dette til tross, i sum tilsier svarene at kunnskapen om klagebehandling blant kommuner som har mottatt klager er god.

Figur 10-2: I hvilken grad har kommunen tilstrekkelig kunnskap om behandling av klager på valg gjennomføringen i kommunen? (N=30)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

11. Sikkerhet og beredskap

Risiko og sårbarhet er et tema som har fått økt oppmerksomhet i samfunnet, og som i større grad vektlegges i forbindelse med valggjennomføringen. Temaet har vært særlig relevant ved gjennomføring av valg i pandemi. Vi har stilt kommuner og valgdistrikt spørsmål om hvordan de har arbeidet med risiko og sårbarhet.

Vi har spurt kommunene og fylkeskommunene om hvilke sikkerhets- og beredskapstiltak de har gjennomført i forbindelse med valget, se Figur 11-1. De vanligste sikkerhets- og beredskapstiltakene var ROS-analyse, som 76 prosent av kommunene gjennomførte, sjekklister for EVA, som 74 prosent av kommunene gjennomgikk, og bemanningsplaner, som 63 prosent av kommunene utarbeidet.

Alle valgdistrikt gjennomførte sikkerhets- og beredskapstiltak i forbindelse med valget. Alle valgdistrikt gjennomførte også ROS-analyser og gjennomgikk sjekklister for EVA. To valgdistrikt benyttet et eksternt sikkerhetselskap til gjennomgang av IT-sikkerheten. Et valgdistrikt oppgir at de brukte hurtigtester og gjennomførte andre smitteverntiltak.

Figur 11-1: Hvilke sikkerhets- og beredskapstiltak gjennomførte kommunen/valgdistriktet i forbindelse med valget? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Svar fra Annet-kategorien er beredskapstiltak knyttet til pandemien og risikohåndtering av smittevernutbrudd på valgdagen. Eksempel på tiltak er

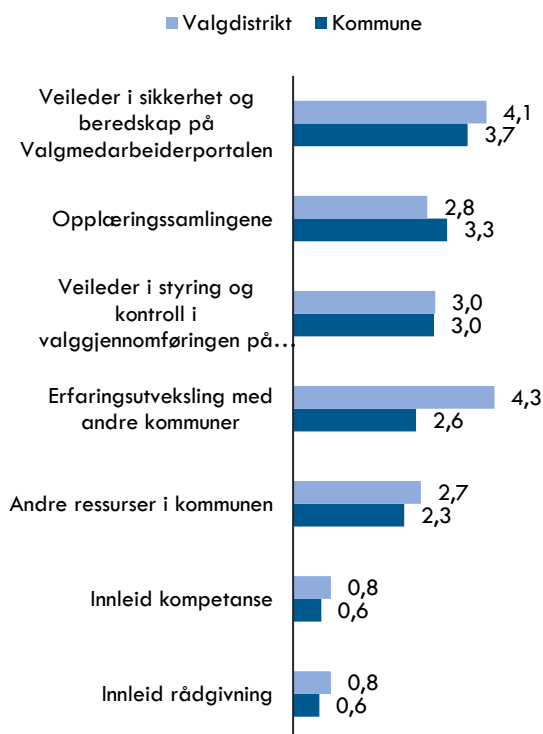
utarbeidelse av lokal smittevernveileder og beredskapsplan for å motta stemmer fra velgere i isolasjon og karantene. Noen kommuner tar også opp ekstra IT-sikkerhetstiltak.

Vi spurte kommunene som ikke har gjennomført sikkerhets- og beredskapstiltak i forbindelse med valget hva som var årsaken til dette. Det er fem kommuner som oppgir at de ikke gjennomførte noen tiltak, tre kommuner har svart på spørsmålet. Svarene er gjengitt nedenfor:

- Vi brukte Valgdirektoratets retningslinjer for beredskapstiltak
- Kapasitetsutfordringer i forbindelse med sykdom
- Vi har god kontroll på sikkerhets- og beredskapsrutiner generelt i kommunen.

Figur 11-2 viser at mange av kommunene benyttet seg av veiledere på Valgmedarbeiderportalen i tillegg til opplæringssamlingene. Flere kommuner utvekslet også erfaring med andre kommuner. Kun et fåtall kommuner benyttet innleid kompetanse/rådgivning i 2021.

Figur 11-2: I hvilken grad benyttet kommunen seg av følgende ressurser i sikkerhets- og beredskapsarbeidet? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Beregnet gjennomsnitt. 5 tilsvare «I svært stor grad», 3 tilsvare «I noen grad», 1 tilsvare «I svært liten grad», og 0 tilsvare «Har ikke benyttet».

12. Covid-19

Stortingsvalget 2021 ble gjennomført under koronapandemien. Valggjennomføringsundersøkelsen for 2021 er derfor utvidet med spørsmål om hvordan dette har påvirket gjennomføringen.

12.1 Midlertidige endringer i valgloven

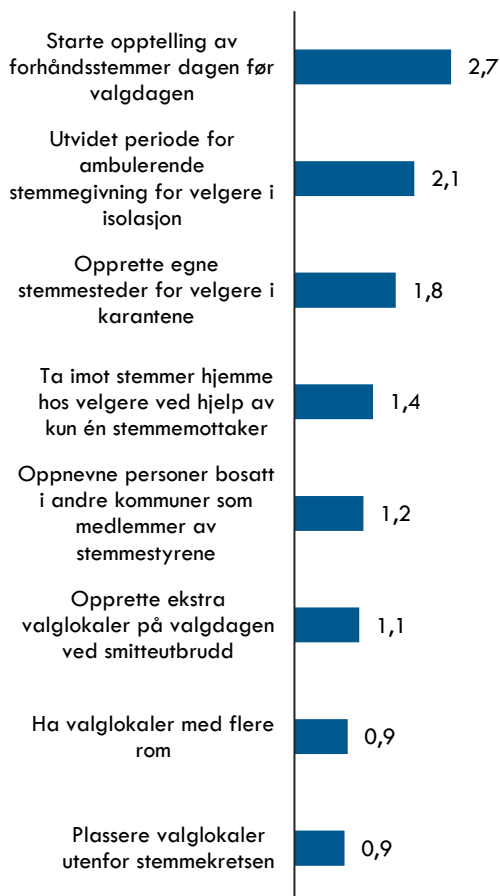
Som følge av koronapandemien vedtok Stortinget flere midlertidige endringer i valgloven som gjaldt for valget i 2021. Dette omfattet:

- Mulighet til å starte opptelling av forhåndsstemmer dagen søndag 12. september
- Utvidet periode for ambulerende stemmegivning for velgere i isolasjon
- Mulighet til å opprette egne stemmesteder for velgere i karantene
- Mulighet til å ta imot stemmer hjemme hos velgere ved hjelp av kun én stemmemottaker
- Mulighet til å oppnevne personer bosatt i andre kommuner som medlemmer av stemmestyre
- Mulighet til å opprette ekstra valglokaler på valgdagen ved smitteutbrudd
- Mulighet til å ha valglokaler med flere rom
- Mulighet til å plassere valglokaler utenfor stemmekretsen

Vi har stilt kommunene spørsmål om hvordan de midlertidige endringer har påvirket deres arbeid med å planlegge og gjennomføre valget. Svarene er gitt på en skala fra 0 til 5, der 0 betyr bidro ikke i det hele tatt, 1 betyr bidro i svært liten grad, og 5 betyr bidro i svært stor grad. Kommunene mener samlet at det å starte opptelling av forhåndsstemmer dagen før valgdagen har hjulpet de i noen grad. Alle de andre midlertidige endringene virker i liten grad å ha gjort det enklere for kommunene å planlegge og gjennomføre valg i en pandemi.

Det er imidlertid noe variasjon i svarene fra kommunene. For hver endring er det enkelte kommuner som mener endringen har forenklet deres planlegging og valggjennomføring i svært stor grad. Flere kommuner oppgir at det å vite at de hadde mulighetene som lå de de midlertidige tiltakene forenklet planleggingen og styrket beredskapen, selv om smittesituasjonen til slutt ikke krevde at tiltakene ble tatt i bruk. På bakgrunn av dette har de derfor lite grunnlag for å si noe om hvordan tiltakene faktisk ville fungert i valggjennomføringen.

Figur 12-1: I hvor stor grad bidro de midlertidige endringene i valgloven til å gjøre det enklere for kommunen å planlegge og gjennomføre valget til tross for pandemien? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi spurte kommunene om det var andre endringer i regelverket som kunne ha vært til hjelp. 47 har svart på spørsmålet, men få har kommet med innspill til alternative endringer i regelverket. Noen av svarene er gjengitt nedenfor:

- Det burde vært mulig å ta imot rett i urne også på valgdagen(e) siden dette kun var et tilbud til velgere i egen kommune. Ser ikke at dette ville vært utfordrende med hensyn til hemmelig valg mer enn det er med hjemme stemming.
- Mulighet til å avgi stemme digitalt via Altinn.
- Adgang til å starte opptelling av forhåndsstemmer lørdag før valgdagen.
- Mulighet til å lokalt bestemme frist for ambulerende stemmegivning.

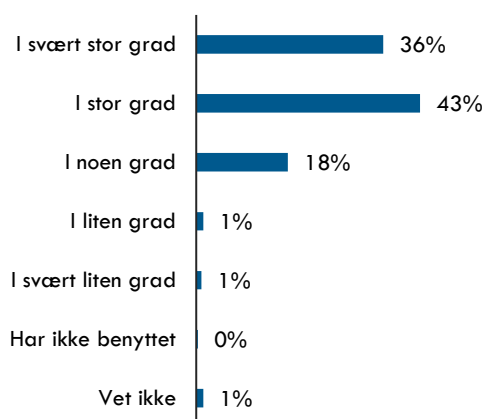
Vi spurte kommunene om hvilke endringer de ønsker vurdert innført på permanent basis. Noen kommuner ønsker å videreføre muligheten til å ta imot ambulerende stemmer ved hjelp av kun én stemmemottaker. Det store flertallet av kommunene som har svart på spørsmålet ønsker å videreføre det å kunne starte opptellingen av forhåndsstemmer dagen før valgdagen. Nedenfor gjengir vi begrunnelsen til en kommune:

- Det å kunne begynne å telle forhåndsstemmer på søndag var til stor hjelp. Ble en mer rolig og oversiktlig valgdag. Oppfordrer Valgdirektoratet til å få dette til som en permanent ordning for valgene fremover. Vi er skanningsentral for flere kommuner i fylket, så det var til stor hjelp at alle disse kunne komme og telle forhåndsstemmene på mandag formiddag/ettermiddag. Mindre stemmer å skanne på natten. Fungerte utrolig bra for oss.

12.2 Informasjon og veiledning til kommunene

Nesten alle kommuner mener at Smittevernveilederen KMD utarbeidet var nyttig for deres arbeid med valg i en pandemi, se Figur 12-2.

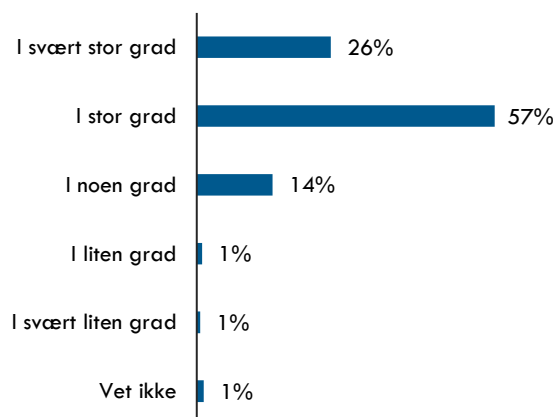
Figur 12-2: Var Smittevernveilederen for valg gjennomføring som KMD har utarbeidet nyttig? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

83 prosent av kommunene oppgir at det i stor grad eller i svært stor grad er gitt tilstrekkelig informasjon og veiledning fra KMD og Valgdirektoratet i hvordan valget skulle gjennomføres i en pandemi (se Figur 12-3).

Figur 12-3: I hvilken grad ble det gitt tilstrekkelig informasjon og veiledning fra KMD og Valgdirektoratet i hvordan valget skulle gjennomføres i en pågående pandemi? (N=297)

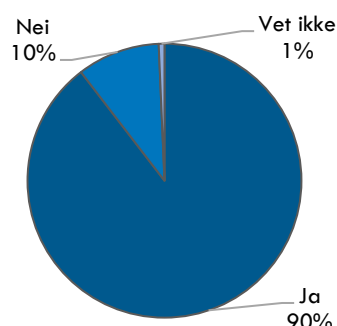
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

De kommunene som svarte i noen grad, i liten grad eller i svært liten grad fikk mulighet til å komme med innspill til hva de savnet av informasjon og veiledning. Flere kommuner mener at informasjonen og veiledningen kom for sent og at den var for lite praktisk innrettet. Flere kommuner ønsker flere konkrete eksempler på hvordan selve gjennomføringen burde foregå.

12.3 Informasjon og veiledning til velgerne

Hele 90 prosent av kommunene har iverksatt egne tiltak for å informere innbyggere i egen kommune om årets valg, se Figur 12-4.

Figur 12-4: Har kommunen iverksatt egne tiltak for å informere innbyggere i egen kommune om årets valg? (N=297)

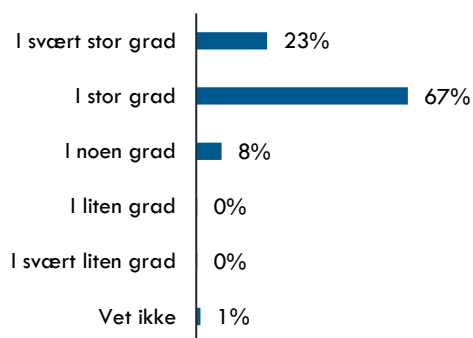
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi spurte kommunene om de kort kunne beskrive hvilke informasjonstiltak de iverksatte. De vanligste informasjonstiltakene ser ut til å være å publisere

informasjon på sosiale medier, kommunenes hjemmeside og i lokalaviser. Noen kommuner har også informert velgere gjennom direktehenvendelser.

90 prosent av kommunene opplevde at deres velgere hadde nok informasjon om hvordan de skulle stemme ved årets valg, mens to kommuner opplevde at velgerne i liten eller svært liten grad hadde nok informasjon, se Figur 12-5.

Figur 12-5: I hvilken grad opplevde dere at velgerne hadde nok av informasjon om hvordan de skulle stemme ved årets valg? (N=297)

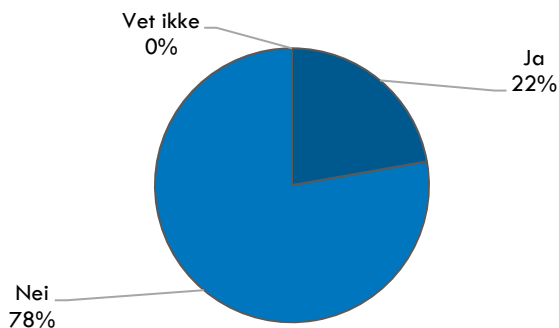
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

12.4 Stemmegivninger fra velgere i isolasjon eller karantene som følge av Covid-19

12.4.1 Stemmer fra velgere i isolasjon

De fleste kommunene mottok ikke stemmer fra velgere i isolasjon i forhåndsstemmeperioden, se Figur 12-6. 66 kommuner (22 prosent) mottok stemmer fra velgere i isolasjon i forhåndsstemmeperioden.

Figur 12-6: Har kommunen, i forhåndsstemmeperioden, mottatt stemmer fra velgere i isolasjon på grunn av covid-19? (N=297)

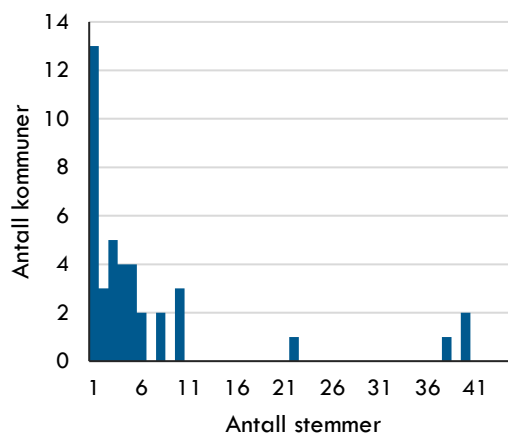

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi har spurt kommunene som mottok forhåndsstemmer fra velgere i isolasjon omtrent hvor mange stemmer de

mottok i forhåndsstemmeperioden. 44 av disse kommunene besvarte spørsmålet. Kommunen som mottok flest stemmer fra velgere i isolasjon i forhåndsstemmeperioden mottok 41 stemmer. Det vanligste blant kommunene som mottok slike stemmer var å motta én stemme. Figur 12-7 viser frekvensfordelingen av antallet stemmer fra velgere i isolasjon i forhåndsstemmeperioden.

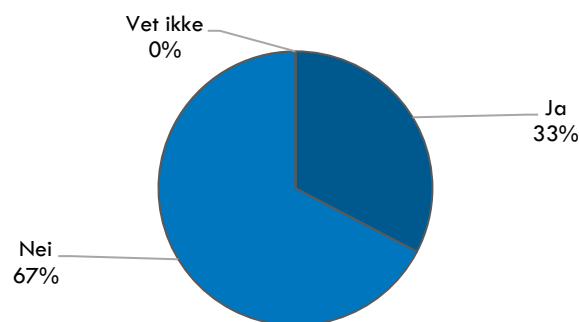
Figur 12-7: Omtrent hvor mange stemmer har kommunen i forhåndsstemmeperioden mottatt fra velgere i isolasjon på grunn av covid-19 (N=41)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Vi har tatt ut en kommune som oppgir at 75 personer stemte i isolasjon og karantene i forhåndsstemmeperioden, og tre kommuner som har oppgitt at de mottok null stemmer fra personer i isolasjon.

33 prosent av kommunene oppgir at de har mottatt stemmer fra velgere i isolasjon etter forhåndsstemmeperioden, se Figur 12-8.

Figur 12-8: Har kommunen, i perioden etter forhåndsstemmeperioden (lørdag, søndag, mandag), mottatt stemmer fra velgere i isolasjon på grunn av covid-19? (N=297)

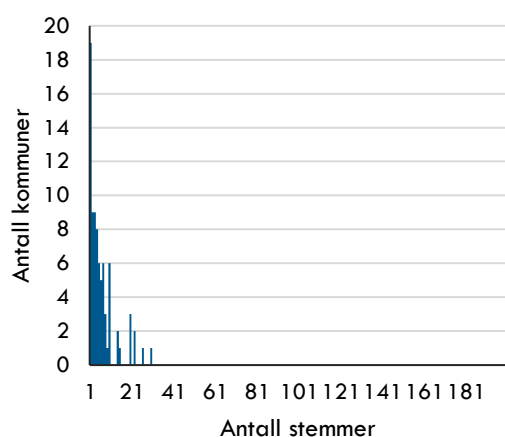

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Kommunen som mottok flest stemmer fra velgere i isolasjon etter forhåndsstemmeperioden mottok 200 stemmer. Det vanligste blant kommuner som mottok slike stemmer var å motta én stemme. Figur 12-9 viser

frekvensfordelingen av antallet stemmer fra velgere i isolasjon i forhåndsstemmeperioden.

Figur 12-9: Omtrent hvor mange stemmer har kommunen i perioden etter forhåndsstemmeperioden (lørdag, søndag, mandag) fra velgere i isolasjon på grunn av covid-19? (N=83)

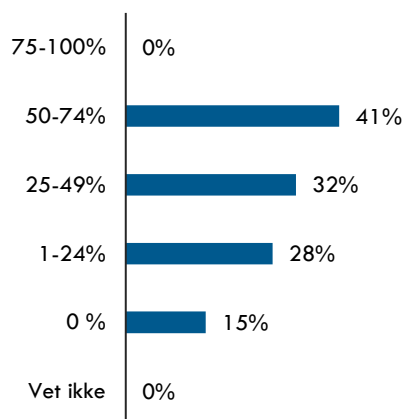
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Vi har tatt ut syv kommuner som har oppgitt at de mottok null stemmer fra personer i isolasjon.

Vi spurte kommunene om de kort kunne beskrive hvordan det fungerte for dem å motta stemmer fra velgere i isolasjon. Noen kommuner opplevde det som ressurskrevende, særlig tett innpå valgdagen hvor de har mange andre oppgaver å løse. Flere velgere overholdt heller ikke fristen for å søke om å stemme i isolasjon, og kommunene måtte strekke seg langt for å ta imot stemmer også fra disse velgerne.

Flere kommuner beskriver at de hadde fastsatte rutiner for stemmemottaking fra velgere i isolasjon, utarbeidet i samarbeid med smittevernoverlege. De sier også at valgmedarbeiderne fikk opplæring i bruk av smittevernutstyr fra helsetjenesten og beskriver at det har vært et godt samarbeid mellom ambulerende stemmemottakere og helsetjenesten.

Vi spurte kommunene om hvor stor andel av de som stemte hjemmefra som var i isolasjon på grunn av covid-19, se Figur 12-10. 41 prosent av kommunene oppgir at mellom 50–74 prosent av velgerne som stemte ambulerende var i isolasjon på grunn av covid-19. Oppsummert virker covid-19 å ha økt omfanget av ambulering stemmegivning ved valget i 2021.

Figur 12-10: Omtrent hvor stor andel av de som stemt hjemmefra var i isolasjon på grunn av covid-19? (N=297)

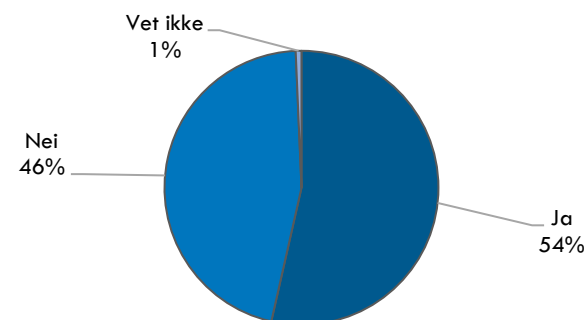

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

12.4.2 Stemmer fra velgere i karantene

Figur 12-11 viser at flertallet av kommunene mottok stemmer fra velgere i karantene.

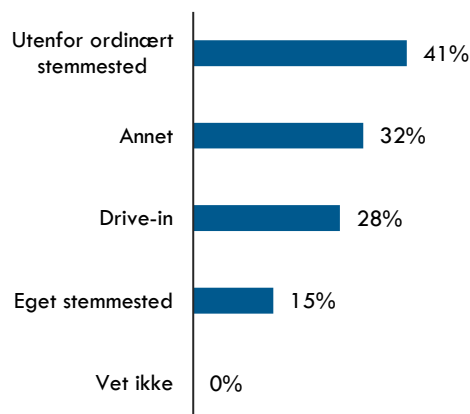
Figur 12-11: Har kommunen mottatt stemmer fra velgere i karantene på grunn av covid-19? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi spurte disse kommunene om hvor stemmene fra velgere i karantene ble tatt imot, se Figur 12-12. 41 prosent av kommunene som mottok stemmer fra velgere i karantene tok imot stemmer fra disse utenfor ordinært stemmested. Av de 32 prosentene av kommunene som har svart «Annet» oppgir nesten alle at stemmene ble tatt imot utenfor bostedet til velgerne. 28 prosent av kommunene hadde et «drive-in»-tilbud til velgerne.

Figur 12-12: Hvor ble stemmer fra velgere i karantene tatt imot? (N=157)

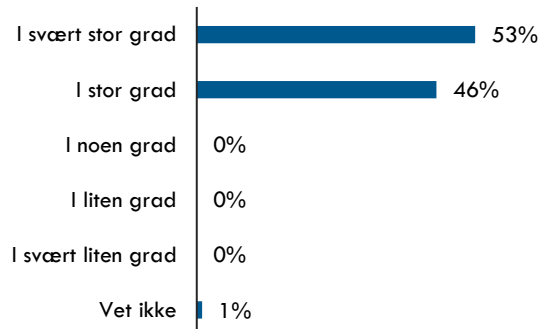
Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021. Note: Kommunen kan krysse av for flere alternativer.

De fleste kommunene opplevde at det fungerte bra å ta imot stemmer fra velgere i karantene. Noen kommuner oppgir at det var veldig ressurskrevende/tidskrevende å motta stemmer fra velgere i isolasjon sett opp mot hvor mange stemmer de faktisk mottok. På lik linje med stemmegiving fra velgere i isolasjon opplevde noen kommuner utfordringer med omfanget av velgere som tok kontakt etter fristen på valgdagen med behov om å stemme fra karantene.

12.5 Gjennomføring av valget på en smittevern­faglig forsvarlig måte

Alle kommunene oppfatter at velgerne opplevde det som trygt å stemme ved årets valg. Alle kommunene oppfatter at velgerne opplevde det som trygt å stemme ved årets valg, se Figur 12-13.

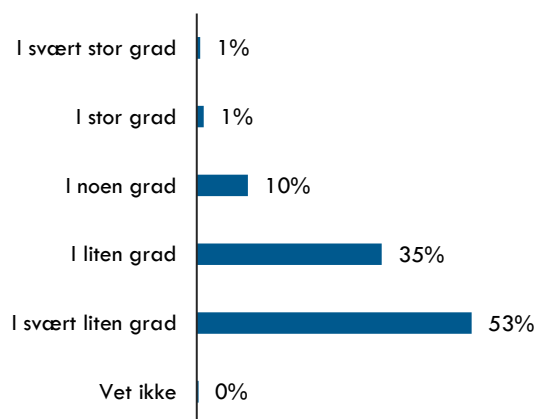
Figur 12-13: I hvilken grad er det deres oppfatning at velgerne opplevde det som trygt å stemme? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Få kommuner opplevde store utfordringer med å gjennomføre valget på en smittevern­faglig forsvarlig måte. 12 prosent oppgir at de i noen grad hadde utfordringer knyttet til dette, se Figur 12-14.

Figur 12-14: I hvilken grad hadde kommunen utfordringer med å gjennomføre valget på en smittevern­faglig forsvarlig måte? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

13. Sametingsvalget

Hvordan sametingsvalg organiseres avhenger av antall manntalsførte samer i kommunene. En kommune kan enten være en «minus 30-kommune» (færre enn 30 manntalsførte samer), en «pluss 30-kommune» (flere enn 30 manntalsførte samer) eller en opptellingskommune.

Velgere i «minus 30-kommuner» kan forhåndsstemme i alle kommuner i hele landet, men har ikke anledning til å stemme på valgdagen. Velgere i «pluss 30-kommuner» og opptellingskommuner kan forhåndsstemme i alle kommuner i hele landet og i valglokale i den kommunen velgeren er manntallsført på valgdagen (valgting).

«Minus 30-kommuner» bruker ikke EVA ved same-tingsvalg, de gjennomfører ikke valgting og foretar heller ikke opptelling av stemmer. Disse kommunenes oppgaver i forbindelse med sametingsvalget er derfor begrenset til mottak og videresending av forhåndsstemmer.

I «pluss 30-kommuner» skal velgere i egen kommune krysses av i manntallet og telles foreløpig hos samevalgstyret i kommunen. «Pluss 30-kommuner» gjennomfører valgting og bruker EVA. Når den foreløpige tellingen er gjennomført skal stemmene sendes til opptellingskommunen i den valgkretsen kommunen tilhører.

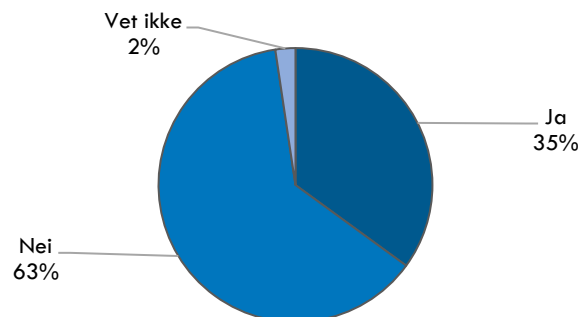
De sju opptellingskommunene skal gjennomføre sametingsvalget i egen kommune. I tillegg har de ansvar for endelig opptelling og valgoppgjør i sin valgkrets: Følgende kommuner er opptellingskommuner:

- Østre valgkrets (Tana kommune)
- Ávjovári valgkrets (Karasjok kommune)
- Nordre valgkrets (Alta kommune)
- Gáisi valgkrets (Tromsø kommune)
- Vesthavet valgkrets (Narvik kommune)
- Sørsamisk valgkrets (Steinkjer kommune)
- Sør-Norge valgkrets (Oslo kommune)

Vi har spurt kommunene om de har opplevd noen utfordringer i valggjennomføringen i forbindelse med avviklingen av sametingsvalget.

35 prosent av kommunene opplevde utfordringer i forbindelse med gjennomføringen av sametingsvalget. Vi har ikke kontrollert for antallet kommuner som faktisk gjennomførte oppgaver knyttet til sametingsvalget, slik at andelen som opplevde utfordringer ved valget av de som faktisk utførte oppgaver kan være høyere.

Figur 13-1: Opplevde kommunen noen utfordringer i valggjennomføringen i forbindelse med avviklingen av Sametingsvalget? (N=297)

Kilde: Valggjennomføringsundersøkelsen 2021

Vi spurte kommunene som opplevde utfordringer i forbindelse med sametingsvalget om de kunne utdype. Den samlede tilbakemeldingen er at sametingsvalget ble gjennomført på en nokså uryddig måte. Nedenfor redegjør vi for noen av forholdene:

Flere kommuner oppgir at manntallet kom etter at forhåndsstemmegivningen hadde startet. I mellomtiden brukte kommunene gamle manntall.

Flere kommuner oppgir at de mottok stemmesedlene etter at forhåndsstemmegivningen hadde startet. Kommunene mottok stemmesedler med lister sent og etter at forhåndsstemmegivningen hadde startet. I mellomtiden bruke de generelle stemmesedler.

Flere kommuner opplevde det som problematisk at de måtte sette en «S» på konvolutter med sametingsstemmer for å skille det mot konvolutter med stortingsstemmer. De opplever dette som en lite robust metode for å skille stemmer.

Flere kommuner løfter frem at det er problematisk at velgeren må gjøre valgmedarbeiderne oppmerksomme på at også skal stemme ved sametingsvalget. Tidligere fikk stemmemottakeren informasjon om dette i EVA når de søkte opp velgeren i manntallet.

Flere kommuner opplyser at det er krevende at rutine for sametingsvalg er forskjellige fra stortingsvalg.

Flere kommuner opplevde det også som problematisk at KMD sent varslet kommunene om at de måtte tilby å stemme til sametingsvalget i alle kommunens valgkretser.

14. Diskusjonstemaer

I valggjennomføringsundersøkelsen har vi avdekket noen temaer der det fremkommer meninger om hvordan valget burde gjennomføres. I dette kapittelet drøfter vi noen av disse temaene. Dette gjelder særlig følgende:

- Behov for valgkort
- Digitalisering av listeforslagsprosessen
- Håndtering av økt mengde forhåndsstemmer
- Sametingsvalget

Vi gjengir kort noen ulike synspunkter på disse temaene, basert på fritekstsvar i undersøkelsen og våre intervjuer med kommuner og fylkeskommuner.

14.1 Behov for valgkort

Formålene med valgkort er å:

- minne velgerne på valget og informere om at de har stemmerett
- orientere velgere om hvor de kan stemme
- fungere som en rask og sikker måte å slå opp velgere i det elektroniske manntallet

I forbindelse med valget fikk alle velgere med digital postkasse tilsendt digitalt valgkort. De fleste kommunene er positive til digitale valgkort. Flere kommuner stiller imidlertid spørsmål ved om valgkort er den beste måten å ivareta valgkortenes formål.

Det finnes andre virkemidler som kan benyttes for å minne velgerne på valget og at de har stemmerett. For eksempel kan den sendes SMS i stemmeperioden, noe som isolert sett har en lavere kostnad enn produksjon og distribusjon av valgkort.

Det finnes også andre virkemidler for å informere velgere om hvor de kan stemme. Med elektronisk manntall, som brukes av omtrent 90 prosent av kommunene, er det mulig for velgerne å stemme i alle valglokaler i kommunen. Valglokaler.no gjør det enkelt for velgeren å finne et passende valglokale både i forhåndsstemmeperioden og på valgdagen. Det er derfor et alternativ å bruke mer ressurser på å informere om denne tjenesten, fremfor å bruke ressurser på valgkort.

Når det gjelder valgkortets funksjon som en rask og sikker måte å slå opp velgere i det elektroniske manntallet, er det slik at strekkoden på valgkortene gjør det mulig for stemmemottakeren å skanne valgkortet til velgeren, finne velgeren i manntallet, og verifisere identiteten ved at velgeren viser frem legitimasjon. Velgere som ikke har med seg valgkortet kan fortsatt søkes opp manuelt i manntallet ved

fremvisning av legitimasjon, de trenger ikke å ha med seg valgkortet for å stemme. Det er ikke opplagt hvilken fremgangsmåte som er raskest for å få opp velgeren i manntallet. Det avhenger av hvor lang tid velgeren bruker på å finne frem og skanne valgkortet opp mot hvor lang tid stemmemottakeren bruker på å finne velgeren manuelt i manntallet ved hjelp av velgers legitimasjon. Det kan argumenteres for at skanning av valgkort gir en lavere risiko for feilavkrysning i manntallet. Kommunene praktiserer dette ulikt i dag. Noen kommuner ber velgerne se bort fra valgkortet og bare vise legitimasjon, mens andre skanner valgkortet.

Skanning av valgkort fører med seg ekstra kostnader ved at kommunene må kjøpe inn og vedlikeholde skanningsutstyr.

Fjerning av valgkortet vil trolig føre til misnøye i flere kommuner som er fornøyde med digitale valgkort, og som har gjort irreversible investeringer i skanningsutstyr. Med innføringen av digitale valgkort har kommunene mottatt flere henvendelser om valgkort enn tidligere. Dette tilsier at en fjerning av valgkortet også vil medføre utfordringer i en overgangsfase, frem til at velgerne har vent seg til at valgkort ikke finnes.

Det bør gjøres en grundig vurdering av om det er behov for valgkort og om valgkortordningen skal videreføres. Dette bør inkludere en analyse av om formålene kan ivaretas på andre måter til en lavere kostnad.

14.2 Digitalisering av listeforslagsprosessen

Fylkesvalgstyrene håndterer listeforslag for valgdistriktene i sitt fylke ved stortingsvalg. I kommunevalgstyrevalget håndterer kommunevalgstyrene dette. Flere fylkeskommuner mener at dagens prosess for godkjenning av listeforslag er unødvendig ressurskrevende. De ønsker at en forbedring av prosessen tar utgangspunkt i en digitalisering av saksbehandlingsprosessen med kobling mot EVA. Som en midlertidig ordning ble det gjort et forsøk med digitalisering ved årets valg. En videre utvikling av saksbehandlingssystemet i tråd med det som er prøvd ut i årets valg bør vurderes. Dette bør gjøres i samarbeid med valgstyrene og hensynta kostnader til både valgstyrene og partier/grupper i listeforslagsprosessen.

En slik prosess må være forankret i en permanent endring i valglovens § 6-3 og valgforskriftens § 13.

14.3 Håndtering av den økte mengden forhåndsstemmer

Flere forhåndsstemmer var en trend også før pandemien, men den ble akselerert i dette valget, med ekstra tilrettelegging for forhåndsstemming for å unngå folkemengder i valglokalene på valgdagen. De fleste kommunene tror andelen forhåndsstemmer vil holde seg på dagens nivå eller fortsette øke. For å håndtere den økte mengden forhåndsstemmer ser de fleste kommunene et behov for å endre måten de teller opp stemmer på. En måte kommuner kan forenkle opptellingen av forhåndsstemmer på er å telle opp forhåndsstemmene kretsvis, ved bruk av tekniske kretser. Tekniske kretser gjør at kommunen kan dele opp forhåndsstemmene ved opptelling, for eksempel forhåndsstemmer mottatt i forskjellige valglokaler i kommunen og forhåndsstemmer tilsendt fra andre kommuner.

Vi har i valg gjennomføringsundersøkelsen identifisert to ytterlige forbedringspunkter som vil gjøre det enklere for kommunene å håndtere den økte mengden forhåndsstemmer fremover.

Avtalen med Posten/Bring om forsendelser av forhåndsstemmesedler fungerer bra. De fleste kommunene er svært fornøyde eller fornøyde med tjenestene til Posten/Bring. Kommunene peker imidlertid på et problem med måten forsendelsene var innrettet på i valget. Kommunene måtte samle opp og sende og motta forhåndsstemmer for en hel uke opp mot valgdagen. Dette skapte bemanningsproblemer ved mottak av stemmer. En stor mengde forhåndsstemmer ble levert mandag/tirsdag og flere kommuner måtte sette inn ekstra ressurser for å håndtere dette. Vi kjenner ikke til detaljene i avtalen, men foreslår at dersom det er mulig å få til, bør det lages et opplegg der kommunene sender og mottar stemmesedler puljevis. Dette for å lette kommunenes ressursituasjon.

Ved årets valg var det gjennom en midlertidig endring i valgloven mulig for kommunene å starte opptellingen av forhåndsstemmene midnatt natt til søndag. Dette betydde at kommunene kunne gjøre forberedelser til opptelling allerede på lørdag. Kommunene var positive til denne endringen og det bør vurderes om ordningen skal videreføres.

⁹ Det samlede manntallet i sametingsvalget er på 20 545 personer sammenlignet med 3,9 millioner stemmeberettigede i stortingsvalget.

14.4 Sametingsvalget

Mange kommuner gir tilbakemeldinger på at sametingsvalget ble gjennomført på en nokså uryddig måte og at det må tas grep.

Sametingsvalget er et viktig valg og gjennomføres samtidig som stortingsvalget. Det er derfor viktig at valget blir gjennomført på en ryddig måte med god valgfaglig kvalitet. At sametingsvalget blir gjennomført på en uryddig måte svekker legitimiteten både til sametinget og til det offentlige Norges evne til å gjennomføre valg.

Tilbakemeldingene fra kommunene handler om:

- praktiske ting som at manntallet og stemmesedlene ikke var på plass i kommunene før valgperioden startet
- dårlig informasjon og opplæring fra Sametinget og Valgdirektoratet i hvordan sametingsvalget skulle gjennomføres
- at EVA ikke er tilpasset sametingsvalget
- organiseringen av sametingsvalget

Kommunene oppgir at manntallet og stemmesedlene kom etter at forhåndsstemmegivningen hadde startet. Flere kommuner opplevde det også som problematisk at det ikke var egne konvolutter for sametingsstemmer. Kommunene måtte i stedet påføre en «S» på konvolutter med sametingsstemmer.

Det var også utfordringer med informasjon og opplæring knyttet til sametingsvalget spesielt. Dette er problematisk da rutinene for sametingsvalg er forskjellige fra stortingsvalg. I dag er Sametinget ansvarlig for den valgfaglige opplæringen, mens Valgdirektoratet er ansvarlig for den tekniske. Flere kommuner opplever at samarbeidet mellom Sametinget og Valgdirektoratet ikke har fungert bra. KMD, Valgdirektoratet og Sametinget bør vurdere hvordan man kan løse dette bedre ved neste valg.

Flere opptellingskommuner og pluss-30 kommuner peker også på at EVA ikke er tilpasset sametingsvalg, og at dette gjør det tungvint å arbeide i systemet. Hvis Sametinget fortsatt skal gjennomføres som ved valget i 2021 bør det vurderes å tilpasse EVA til sametingsvalget.

Flere kommuner mener at organiseringen av sametingsvalget er ressurskrevende i forhold til antall stemmeberettigede, særlig i pluss 30-kommuner og opptellingskommuner.⁹ Flere kommuner stiller også spørsmål ved muligheten til å avholde hemmelig valg i pluss 30-kommuner. Et forslag fra kommunene er å

heve grensen for når kommuner skal avholde valgting og foreta foreløpig opptelling fra dagens 30 manntalsførte. Et annet forslag er at alle kommuner får oppgaver tilsvarende minus 30-kommuner og at sametinget påtar seg opptellingsansvar.

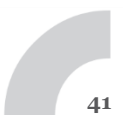
Flere kommuner tar til orde for at sametingsvalget bør evalueres separat.

Vedlegg A Vedlagte filer

kollonnenøkkel.xlsx

rådata_kommuner.xlsx

rådata_valgdistrikt.xlsx

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Kronprinsesse Märthas plass 1
0160 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo